

**Počty a struktury českých migrantů
v zahraničí a ekonomická motivace
k zahraniční pracovní migraci**

(se specifickým zaměřením na migranty ve Velké Británii)

Jana Vavrečková
Jakub Musil
Ivo Baštýř

VÚPSV, v.v.i. Praha
2007

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Palackého náměstí 4
Vyšlo v roce 2007, 1. vydání, počet stran 51
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

Recenze PaedDr. Věra Kolmerová (MPSV)
doc. Ing. Marie Vavrejnová, CSc. (CERGE-EI)

ISBN 978-80-87007-81-5

<http://www.vupsv.cz>

„Počty a struktury českých migrantů v zahraničí a ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci“

(se specifickým zaměřením na migranty ve Velké Británii)

Abstrakt

Studie se zabývá odhadem českých migrantů v zahraničí v souvislosti s rozšiřováním pracovních trhů pro české občany v jednotlivých členských státech EU a charakteristikou jejich struktur. Plynule navazuje na práci v roce 2006 vycházející z prvního přehodnocení přechodných opatření („Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany“) a je dílčím výstupem širšího výzkumného projektu „Mezinárodní migrace osob a její sociálně ekonomické souvislosti“.

Metodologicky jsou dány do souvislosti výsledky opakovaných terénních šetření potenciálních migrantů s dostupnými statistickými údaji jejich reálných protějšků. Sociodemografické a profesní struktury reálných migrantů jsou demonstrovány na údajích z Velké Británie. Nedílnou součástí práce je ekonomická analýza výdělkových impulsů k práci českých občanů v zahraničí, konkrétně vyúsťující v informace o sblížování výdělkové úrovně mezi ČR, Německem, Rakouskem, Irskem a Velkou Británií .

Klíčová slova: zahraniční pracovní migrace, trhy práce, výdělkové hladiny

Numbers and structures of Czech migrants abroad and the economic motivation for labour migration abroad

(with a specific aim at migrants in United Kingdom)

Abstract

This study estimates the numbers of Czech migrants abroad in connection with the expansion of labour markets for Czech citizens in individual EU member states and their structural characteristics. It follows with a study from 2006 based on a preliminary evaluation of temporary measures (“Monitoring of the migration movement of Czech citizens to EU-15 member states with an emphasis on countries with opened labour market for Czech citizens“) and it forms partial output of the extensive research project “The international migration of persons and its social and economic connections“.

The results of repeated field surveys of potential migrants are compared with available statistical data on real migrants. The socio-demographic and professional structures of the real migrants are demonstrated on data from the UK. An integral part of this study is the economic analysis of those earning impulses, which motivate Czech citizens to work abroad, ending with information about the convergence of earning levels in the CR, Germany, Austria, Ireland and United Kingdom.

Key words: foreign labour migration, labour markets, earning levels

Obsah

Úvod	6
1. Dosavadní poznatky	8
2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii	11
2.1 Statistika EUROSTATU	11
2.2 Poznatky EUROBAROMETRU	12
2.3 Statistiky českých občanů ve Velké Británii	15
3. Sociálně-demografické struktury českých migrantů v zahraničí	19
3.1 Struktury potenciálních českých migrantů	19
3.2 Struktury reálných českých migrantů podle Eurostatu	20
3.3 Struktury reálných migrantů ve V. Británii (a v nových členských zemích)	21
4. Profesní charakteristiky migrantů a výkon práce v zahraničí	24
4.1 Výsledky terénních šetření	24
4.2 Profesní struktury reálných migrantů ve V. Británii (a nové členské země)	26
4.3 Struktury migrantů a migrační rozhodování ve světle mezinárodních studií ...	31
5. Ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci	33
5.1 Migrace a rozdíly v příjmech mezi domácí a cílovou zemí	33
5.2 Sbližování výdělkové úrovně mezi ČR, Německem, Rakouskem, Irskem a Velkou Británií ve vztahu k zahraniční migraci českých občanů do uvedených států	34
5.2.1 Základní východiska	34
5.2.2 Metodika a získání informací	36
5.2.3 Tendence sblížování výdělkových úrovní mezi ČR a porovnávanými státy	38
6. Shrnutí - závěr	41
Literatura	44
Přílohy	

Úvod

Problematika mezinárodní pracovní migrace patří mezi aktuální politická, ekonomická, sociální témata; je diskutována na úrovni politických rozhodnutí, úřednických opatření, odborných konferencí a akademických debat.

Většina českých studií a výzkumů se zaměřuje na studium, analýzu a popis migrace do České republiky. V tomto kontextu je často připomínáno, že po roce 1989 se oproti minulosti Česká republika stala jednou z cílových zemí migrantů.

V souvislosti s rozšiřováním zemí EU se občanům České republiky otvírají pracovní trhy jednotlivých starých členských zemí, zaznamenáváme i opačný migrační pohyb - tj. pracovní migraci z České republiky. Čeští občané mohou odcházet legálně pracovat do ekonomicky vyspělejších států, bez nutnosti obstarání pracovního povolení. Jedná se o zcela novou situaci, která vyvolávala a dosud vyvolává řadu otázek jak na straně starých, tak i nových členských zemí.

Dosavadní výzkumné studie zpracované ve VÚPSV se týkaly převážně odhadu budoucího migračního potenciálu na základě terénních šetření migračních postojů české populace, obyvatelstva v jednotlivých (převážně hraničních) regionech nebo skupin vysoce kvalifikovaných odborníků. Pozornost dosud nebyla zaměřena na charakteristiky skutečných migrantů a jejich pracovní uplatnění v cizině.

Hlavním cílem předložené studie je deskripce reálných socio-demografických struktur, charakteristik pracovního uplatnění a příjmové motivace českých občanů k práci v zahraničí. Splnění tohoto cíle však nebylo jednoduché, neboť počty občanů, kteří vyjíždějí pracovat do zahraničí, nejsou předmětem českých statistik. Autoři byli proto odkázáni převážně na údaje z Eurostatu a poměrně rozsáhlé statistiky britského registračního systému pro občany z nových členských zemí (WRS). Údaje statistik byly doplněny výsledky opakovaných terénních šetření. Terénní šetření migračních postojů byla realizována před vstupem ČR do EU, po jejím vstupu, u celkové české populace i specifických profesních skupin, na celém českém území i v příhraničí. Statistická data jsou tak doplněna konkrétními postoji českých občanů k sledované otázce.

Studie plynule navazuje na výzkumnou studii loňského roku zabývající se problematikou volného pohybu českých občanů v rámci Evropské unie; je dílčím výstupem širšího výzkumného projektu „Mezinárodní migrace osob a její sociálně ekonomické souvislosti“.

Předloženou práci je třeba chápat jako východisko pro výzkumné záměry v roce 2008, které v souvislosti s druhým přehodnocením účinnosti přechodných opatření budou věnovány empirickým šetřením názorů a zkušeností českých občanů žijících v zahraničí a zjištění jejich postojů k návratu do ČR. V této souvislosti se předpokládá mezinárodní spolupráce a použití obdobné metodologie pro vzájemnou srovnatelnost.

V práci se autoři odkazují na terénní šetření realizovaná v minulých letech. Konkrétně se jednalo o průzkum migračního potenciálu české populace v roce 2000 - vzorek 4 770 respondentů, průzkum téhož zaměření v roce 2003 (v době konané celonárodního referenda o vstupu ČR do EU) - vzorek 1 100 respondentů a průzkum migračních postojů obyvatelstva v roce 2005 (zhruba po roce od vstupu ČR do EU) - vzorek 1 100 respondentů. Reprezentativnost souboru zajišťovaly kvótní znaky:

pohlaví, věk, vzdělání a velikost obce. Šetření byla realizována metodou face to face v domácnostech respondentů.

Z příloh bychom vyzdvihli zejména odhady migračního potenciálu západních výzkumníků a statistické údaje o počtech obyvatel v produktivním věku převzaté ze zprávy Evropské komise při první verzi přechodných opatření.

1. Dosavadní poznatky

Uvolnění pracovních trhů v členských zemích EU-15 provázely před prvním rozšířením Unie (2004) velké obavy. Obavy měly především ekonomickou povahu; ta souvisela se strachem ze zvyšování již tak vysoké vnitřní nezaměstnanosti, vytlačováním místních obyvatel mnohdy kvalifikovanějšími, ale především „levnějšími“ pracovníky z přistupujících zemí. Současně se objevily sociální fobie týkající se možného zneužívání sociálního systému, strach z vyšší kriminality a negativních účinků multikulturní společnosti v tradičních starých členských zemích.

Výzkum migračního potenciálu českých občanů, který byl v souvislosti s rozšířením EU nejkompaktněji realizován ve VÚPSV (opakovaná terénní šetření potenciální pracovní migrace obyvatelstva před vstupem ČR do EU i po jejím vstupu), tyto obavy nepotvrzoval. Výsledky terénních šetření migračních postojů u české populace naopak verifikují základní trend, podle kterého drtivá většina české populace ve věku od 18 do 60 let reprezentované vzorkem dotázaných o pracovním uplatnění v cizině neuvažuje (84,6 %), a zbývající část, která pomýšlí na odchod z ČR, se strmě redukuje ve vztahu ke konkrétním aktivitám, které v této souvislosti občané vykonali.

Tabulka č. 1 **Postoj k zahraniční pracovní migraci českého obyvatelstva v produktivním věku ve srovnání let 2000, 2003, 2005**

		2000	2003	2005
pozitivní postoj k migraci	v %	14,3	17,5	15,4
	abs.	681	195	166
počet respondentů	abs.	4 774	1 101	1 078

Zdroj: Vavrečková, J., Janata, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*. Praha: VÚPSV, 2005

Rozsah potenciální pracovní migrace po více jak ročním členství ČR v EU (a otevření trhu práce tří starých členských zemí) se tedy nezvýšil; oproti roku 2003 zaznamenal překvapivě pokles zhruba o dva procentní body. Tím se **nenaplnila stanovená hypotéza o mírném zvýšení migračního potenciálu ČR v souvislosti s novými pracovními možnostmi v Unii**.

Strmou redukcí migračního potenciálu ve vztahu k realizovaným aktivitám ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2 **Struktura migračních záměrů české populace v letech 2000, 2003 a 2005**

charakteristika	2000	2003	2005
	v % z dotázaných		
záporný postoj	85,7	82,3	84,6
kladný postoj	14,3	17,5	15,4
	uvažuje o migraci		
zcela teoreticky	59,2	43,1	29,9
značně hypoteticky	28,8	31,8	29,4
pravděpodobně	8,2	16,0	44,8
reálně	3,8	9,1	14,9

Zdroj: Vavrečková, J., Janata, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*. Praha: VÚPSV, 2005

Výsledky šetření prokázaly, že intenzita migračního úmyslu po vstupu ČR do EU u českého obyvatelstva nevykazuje zvýšený trend, ale mírný nárůst frekvencí reálně uvažujících potenciálních migrantů. To odpovídá faktu, že odejít pracovat do zahraničí již není pro české občany fikce, ale jedna z reálných možností.

Od roku 2005, tj. od realizace posledního terénního šetření, se trh práce českým občanům v evropském prostoru nadále kontinuálně otevíral. Po zhodnocení dvouletého působení přechodných opatření k omezení volného pohybu pracovních sil doporučila Evropská komise původním členským státům, aby s ohledem na zjištěné skutečnosti a ve vztahu k vývoji na svém trhu práce zvážily nutnost dalšího uplatňování přechodných omezení. Výsledkem toho je, že naprostá většina zemí EU-15 své pracovní trhy občanům ze zemí EU-8 buď zcela nebo alespoň částečně uvolnila.

Občané ČR tak mohou bez problémů pracovat ve Velké Británii, Irsku, Švédsku, Španělsku, Portugalsku, Řecku, Finsku, Itálii, Nizozemsku a Lucembursku. Francie, Dánsko a Belgie zvýhodňují při pracovním povolení představitelé některých (předem vytypovaných, v dané zemi nedostatkových) profesí. Platnost přechodných opatření pro omezení volného pohybu pracovních sil avizují do r. 2011 pouze Německo a Rakousko, ale i tady panují v této otázce rozdílné postoje v přímém vztahu k zájmovým skupinám jednotlivých subjektů (vláda, odbory, podnikatelé, zájmová sdružení...).

Tři roky od rozšíření Unie o deset nových zemí se jasně ukázalo, že obavy občanů EU-15 z masového exodu pracovních trhů byly neopodstatněné. Rozsah migračního potenciálu kvantifikovaný pomocí ekonometrických modelů (kvantifikace rozsahu zahraniční migrace v závislosti na vlivu základních makroekonomických ukazatelů)¹ se v naprosté většině nepotvrdil a hrozby „západních“ výzkumných expertů se nenaplnily.

Tím se potvrzují zkušenosti z jižního rozšíření Unie v osmdesátých letech (o Španělsko, Portugalsko a Řecko), kdy přes rozdílnou ekonomickou úroveň se migrace pracovníků z uvedených zemí do bohatších států Unie nijak dramaticky nezvýšila, a to i v době po uplynutí přechodných opatření.

Dramatický nárůst pracovníků z chudších zemí „středního a východního bloku“ do bohatších zemí Unie nepotvrdila ani první revize přechodných opatření (květen 2006). Zpráva Evropské komise konstatuje,² že mobilita vyplývající z volného pohybu pracovníků mezi státy EU-10 a EU-15 je velmi omezená a nedosahuje rozsahu, který by negativně ovlivnil trh práce v Unii. Migrační toky z „Východu“ naopak přispěly v zemích s otevřeným trhem práce (Velká Británie, Irsko, Švédsko) k udržení hospodářského růstu a vedly k lepším veřejným financím. Díky potlačení ilegální práce a zvýšení legální zaměstnanosti byl vykázan vyšší příjem z daňových odvodů a příspěvků sociálního zabezpečení. Strach ze zneužívání sociálního systému se ukázal jako lichý, protože migranti přispívali výrazně více do sociálního systému, než z něj čerpali. V uvedených státech nedošlo ani k vytlačování domácích pracovníků a zvýšení nezaměstnanosti místního obyvatelstva. Naopak, pracovníci z nových členských zemí obsazovali pracovní místa dlouhodobě neobsazená (pro místní obyvatelstvo „neatraktivní“) a přispěli tak k harmonizaci podmínek na trhu práce z hlediska nabídky a poptávky volných pracovních míst. Ve zprávě Evropské komise se vyloženě uvádí, že „výsledkem uvolnění pracovních trhů pro občany z nových členských zemí je pozitivní

¹ Blíže viz Vavrečková, J. *Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany*. Praha: VÚPSV, 2006

² Report on the Functioning of the Transitional Arrangements set out in the 2004 Accession Treaty (period 1 May 2004 - 30 April 2006);

1. Dosavadní poznatky

přínos pro dlouhodobý hospodářský růst prostřednictvím kumulace lidského kapitálu“ (Vavrečková, 2006).

Pro Českou republiku nabyl ve sledované době pojem migrace obyvatelstva nový obsah. Česká republika se stala zemí s aktivní migrační bilancí. V současné době z ní odchází pracovat do zahraničí nesrovnatelně méně lidí, než přichází zahraničních pracovníků na český trh práce, jejichž počet neustále roste.

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

Samostatnou otázkou tvoří statistika migrace pracovníků v Evropské unii. Ačkoliv pohyb pracovníků v rámci Evropské unie patří mezi 4 základní svobody EU, úroveň informací o tomto procesu není vysoká. Konkrétní statistické údaje o českých občanech pracujících v zahraničí neexistují. Český občan odcházející do zahraničí nemá v mateřské zemi odhlašovací povinnost, a tudíž o skutečných počtech Čechů v Unii můžeme pouze spekulovat. V době první „revize“ (2006) přechodných opatření byl počet českých pracovníků v EU odhadován na zhruba 30 tis. osob (Vavrečková, 2006).

2.1 Statistika EUROSTATU

Určitý zdroj informací o českých migrantech v zahraničí představuje Eurostat. Při bližším studiu však shledáváme několik problémů:

- data ohledně pracovní migrace v rámci EU nepředávají ze svých národních statistik Eurostatu všechny členské země,
- přesnost těchto údajů není vysoká,
- většina údajů z Eurostatu je k dispozici se značným časovým zpožděním.³

Vzhledem k tomu je nutno vnímat níže uvedené údaje jako orientační.

Tabulka č. 3 **Počty občanů České republiky pracujících v zemích EU-15**

země	2004	2005
Dánsko	210	219
Finsko	31	36
Lucembursko	85	132
Německo	8 947	8 459
Nizozemsko	457	453
Portugalsko	22	:
Rakousko	1 399	1 317
Španělsko	873	951
Švédsko	88	113
Velká Británie	6 253	5 966
celkem	18 365	17 646

: údaj nebyl k dispozici

Údaje za Belgii, Irsko, Itálii a Řecko nebyly k dispozici.

Zdroj: Eurostat. [online]. Population - International migration flows - Immigration, [cit. 25. 9. 2007]. Dostupné z: <www.ec.europa.eu/eurostat...>

³ Např. v době zpracování této zprávy byly k dispozici údaje o počtech občanů ČR pracujících v jednotlivých zemích EU z roku 2005.

Celkový počet občanů pracujících v zemích EU byl (v letech 2004 a 2005) 36 011 osob. Nejvíce Čechů pracovalo v Německu (17 406 osob), ve Velké Británii (12 219 osob) a v Rakousku (2 716 osob).

2.2 Poznatky EUROBAROMETRU

Výzkum Eurobarometru sice nepředstavuje „tvrdá data“, nicméně jsou zajímavým informačním zdrojem ohledně sondáže zkušeností s vnitrostátní a mezinárodní pracovní mobilitou a záměry Evropanů pracovat v budoucnu v jiném členském státu. Výzkumu Eurobarometru,⁴ který proběhl v září 2005, se účastnilo přes 24 tis. respondentů z 25 členských zemí. Zde je uváděn jen výběr několika zajímavých zjištění.

Základním zjištěním je fakt, že v EU je úroveň geografické mobility všeobecně velmi nízká. Pouhá jedna třetina Evropanů bydlela alespoň jednou v jiném kraji, než odkud pochází. Z těchto lidí se přestěhovalo pouze 4 % do jiného členského státu a 3 % mimo EU.

To ukazuje určitý paradox, pokud se měli respondenti z 25 členských států vyslovit k otázce, co pro ně prezentuje Unie, většina z nich (53 %) uváděla svobodu pohybu a možnost pracovat v jiném členském státě. Tato odpověď byla častější než identifikace EU jako prostoru, ve kterém je zaváděna jednotná měna (44 %), nebo prostoru ochrany, bezpečí a míru (36 %). Přesto, jak statistiky dokládají, jen malá část Evropanů má v úmyslu v budoucnu pracovat a žít v jiné členské zemi.

Průzkum Eurobarometru ukázal, že třebaže migrační potenciál jednotlivých EU zemí má různou velikost, obavy z masivní migrace z nových členských zemí jsou neopodstatněné. **Migrační potenciál čtyř nových členských zemí, mezi nimiž je i Česká republika, je dokonce nižší než u zemí EU-15.**

Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že i když migrační potenciál nových členských zemí není jako celek vysoký, jsou zde země, např. Polsko, kde byl zaznamenán vyšší migrační pohyb. Vzhledem k velikosti země a z toho vyplývajícího počtu potenciálních migrantů (k migraci se pozitivně vyjádřilo 2,4 - 3,6 % obyvatelstva, kteří odchod ze země avizují v průběhu pěti let) je nutné tyto pohyby sledovat.⁵

Podle výše migračního potenciálu lze jednotlivé členské země rozdělit do následujících skupin.

1. Nové členské země s vysokým migračním potenciálem (pohybuje se v rozmezí 2,4 % a 4,2 % - Estonsko, Litva, Lotyšsko, Polsko).
2. Země EU-15, které mají migrační potenciál mezi 1,4 % - 2,9 % (je to zhruba dvakrát vyšší číslo, než bylo zjištěno v nových členských zemích s nízkým migračním potenciálem).
3. Ostatní země EU-15 plus Malta a Kypr mající migrační potenciál mírně vyšší než zbylé čtyři nové členské země.

⁴ Eurobarometr 64.1 - Geografická mobilita a mobilita na trhu práce

⁵ Podle tohoto průzkumu by během roku 2006 - 2010 mohlo odjet pracovat do jiného členského státu 600 - 900 tisíc Poláků.

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

4. Nové členské země (Česká republika, Maďarsko, Slovensko a Slovinsko) s nízkým migračním potenciálem mezi 0,5 % a 1,8 %.

Z analýzy výsledků Eurobarometru je patrné, že:

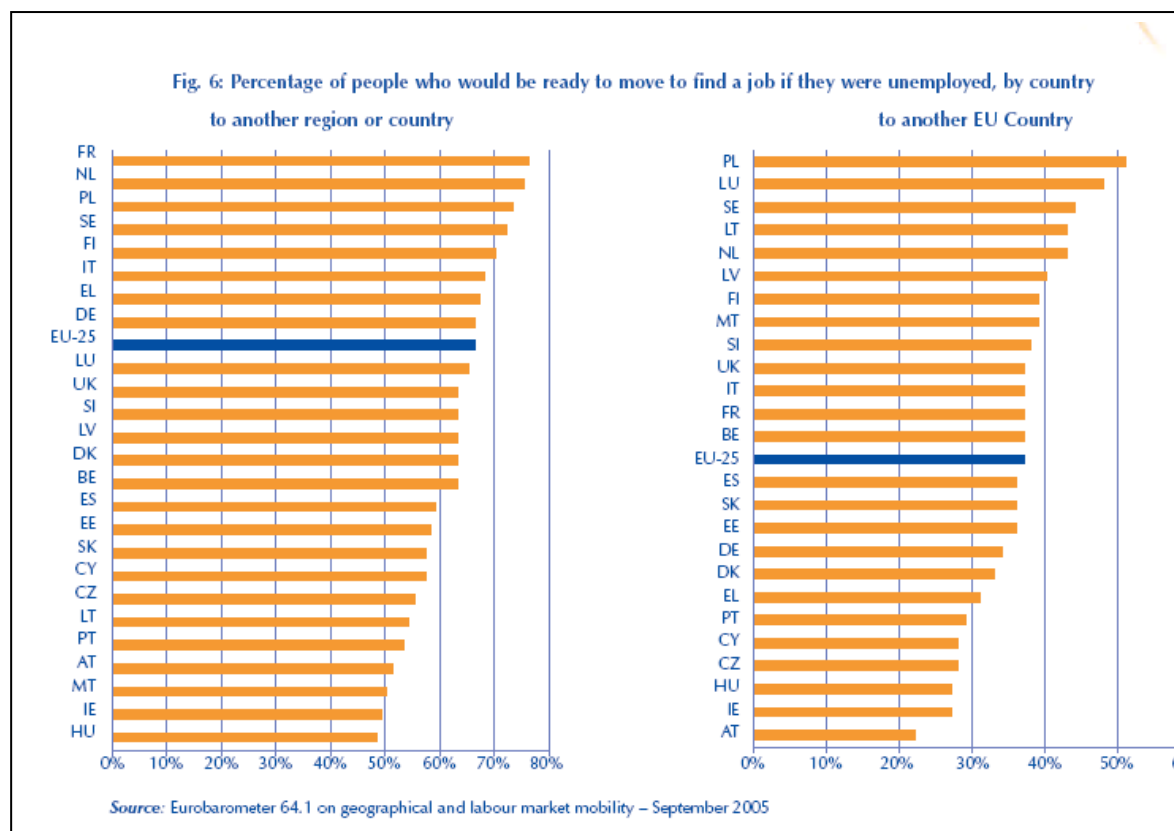
- v zemích, kde lidé častěji mění zaměstnání, je i vyšší podíl geografické mobility,
- vyšší míra ochoty lidí přestěhovat se za prací v rámci jedné země se odráží i ve vyšším migračním potenciálu země,
- v České republice je nízká ochota lidí se přestěhovat v rámci státu a i nízký migrační potenciál mezinárodní migrace.

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

Graf č. 1 **Podíl lidí ochotných se přestěhovat ve vztahu k získání zaměstnání**

- v rámci jednoho státu

- do jiného členského státu EU

BE	Belgie	IT	Itálie	PL	Polsko
CZ	Česká republika	CY	Kypr	PT	Portugalsko
DK	Dánsko	LV	Litva	SI	Slovensko
DE	Německo	LT	Lotyšsko	SK	Slovensko
EE	Estonsko	LU	Lucembursko	FI	Finsko
EL	Řecko	HU	Maďarsko	SE	Švédsko
ES	Španělsko	MT	Malta	UK	Velká Británie
FR	Francie	NL	Nizozemsko	BG	Bulharsko
IE	Irsko	AT	Rakousko	RO	Rumunsko

Zdroj: Eurobarometr 64.1. on geographical and labour market mobility (2005) in *Mobility in Europe - The way forward*. [online]. 2007. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [cit. 25. 10. 2007]. Dostupné z: < <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/03/en/1/ef0703en.pdf>>.

2.3 Statistiky českých občanů ve Velké Británii

Vzhledem k tomu, že problém kvantifikace skutečné pracovní migrace Čechů do zahraničí byl součástí studie minulého roku,⁶ soustředíme se v dalším textu především na statistiky Velké Británie. Ukázalo se totiž, že přesnější statistické údaje o počtech migrantů z EU-8⁷ a základní poznatky o jejich strukturách se váží pouze k vymezeným cílovým migračním teritoriím. Relativně vyčerpávající statistiky o počtu a strukturách nově příchozích pracovníků z nových členských států (vč. ČR) nabízí Velká Británie jako země s otevřeným trhem práce od rozšíření Unie (květen 2004).

Pro sledování migračního pohybu pracovníků z EU-8 na britském trhu práce byl zaveden tzv. **Worker Registration Scheme (WRS). Registrace ve Velké Británii je povinná pro každého občana z osmi nových členských států (vč. ČR)**, a to nejpozději do 1 měsíce od zahájení zaměstnání. Povinnost registrace mají pouze osoby v zaměstnaneckém poměru a místním zaměstnavatelům ukládá zákon registrace občanů z EU-8 kontrolovat. Tato povinnost se nevztahuje na osoby samostatně výdělečně činné. Ustanovení o registraci do Worker Registration Scheme se také nevztahuje na pracovníky, kteří bez přerušení legálně pracují ve Velké Británii alespoň 12 měsíců, a tedy mají plná práva vyplývající z dohod a na pracovníky, kteří legálně pracovali ve Velké Británii před 1. květnem 2004 a po tomto datu nezměnili zaměstnání.

Systém pracovní registrace občanů EU-8 ve Velké Británii umožňuje získat kompletnější pohled na migrující pracovníky z hlediska počtu žadatelů, národnosti, sociodemografických znaků, získáváme informace o oborech zaměstnání, vykonávaných povoláních atd., ale **z hlediska validity statistických dat má své slabiny:**

- za prvé, pracovník, pokud během jednoho roku změnil zaměstnavatele, musí se ve VB registrovat vícekrát - údaje tudíž nevypovídají o pracovnících, ale o vydaných registracích,
- za druhé, systém zahrnuje jen příchozí pracovníky, nikoliv migranty, kteří se do rodných zemí vracejí.

Údaje je tudíž nutno chápat jako hrubý kumulativní přehled o počtu pracovníků z nových členských zemí žádajících o zařazení do WRS.

V období mezi květnem 2004 a březnem 2007 bylo registrováno:

- **celkem 630 000 žadatelů a vydáno 605 000 potvrzení o registraci** (Worker Registration Certificate),
- **počet žadatelů byl nejvyšší v prvních třech měsících** (květen, červen, červenec 2004, kdy přesáhl počet 22 000 žadatelů měsíčně⁸),

⁶ Vavrečková, J. Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany. Praha: VÚPSV, 2006

⁷ Pro občany Malty a Kypru byly otevřeny pracovní trhy zemí Evropské unie od data jejich vstupu do EU.

⁸ Enormní nárůst v prvních třech měsících po rozšíření Unie byl způsoben zařazením do WRS lidí, kteří již v UK působili (pracovali např. ilegálně), a nyní mohli svůj pobyt legalizovat. Dále se do WRS museli registrovat ti, kteří pracovali ve Velké Británii před rozšířením EU, ale po něm změnili zaměstnavatele. Uvádí se, že v prvních šesti měsících bylo až 30 % všech podaných žádostí o zařazení do WRS od lidí, kteří žili ve Velké Británii již před 1. květnem 2004. (Gilpin et al., 2006).

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

- **ve vývoji počtu registrací je patrná sezónnost prací** (ve všech sledovaných letech byl nejnižší počet registrací zaznamenán v prvním čtvrtletí daného roku, následoval vzestup, maximum bylo zaznamenáno ve třetím čtvrtletí, s příchodem zimních měsíců počty žadatelů klesají),
- každoročně začínají během léta počty žadatelů stoupat, ale nikdy nepřekročily hodnoty z roku 2004 (Musil, 2007).

Tabulka č. 4 **Žadatelé ze států EU-8 o práci ve Velké Británii**
(podle registru WRS v období květen 2004 - březen 2007)

pořadí	země	počet žádostí	% z celkového počtu
1.	Polsko	394 180	65,11
2.	Litva	62 765	10,37
3.	Slovensko	61 185	10,11
4.	Lotyšsko	32 785	5,42
5.	ČR	28 860	4,77
6.	Maďarsko	18 880	3,12
7.	Estonsko	6 155	1,02
8.	Slovinsko	555	0,09
	celkem A8	605 375	100,0

Zdroj: *Accession Monitoring Report May 2004 - March2007*. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25. 6. 2007]. Dostupné z : <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>.

Podle prognóz i očekávání odjíždějí pracovat do Velké Británie nejčastěji Poláci; tvoří více než dvě třetiny všech příchozích pracovníků z nových členských zemí. Více než desetinu příchozích tvoří dále občané z Litvy a Slovenska, s výrazným odstupem následuje Lotyšsko (5,4 %).

Do Velké Británie odešlo pracovat 29 tis. Čechů; čeští občané tvoří v celkovém objemu nově příchozích pracovníků necelých pět procent (4,8 %). V pořadí států EU-8 stojí v dolní polovině žebříčku - zauímají páté místo.

Jiný pohled získáme při **zohlednění počtu obyvatel daného státu**. V tomto případě se pořadí států mění ve prospěch pobaltských republik, procento migrantů k populaci činí až 1,83 % (Litva), 1,42 % (Lotyšsko) a 1,14 % (Slovensko); Poláci ve vztahu ke své velikosti a počtu obyvatel stojí na čtvrtém místě - z celkové polské populace migruje do Velké Británie zhruba 1 % obyvatelstva.

Podíl migrujících Čechů do Velké Británie (podle průzkumů nejnavštěvovanější migračně cílová země) **činí necelé tři desetiny procenta z celkové české populace**. Tím se Česká republika v pořadí osmi srovnávaných států posouvá na šesté místo (jednu z posledních příček).

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

Tabulka č. 5 **Podíl žadatelů z celkové populace jejich domovského státu, květen 2004 - březen 2007**

země A8	počet žadatelů o zařazení do WRS	počet obyv. v tis. (2005)	% migrantů z celkové populace	pořadí
Litva	62 765	3 425,30	1,83%	1.
Lotyšsko	32 785	2 306,40	1,42%	2.
Slovensko	61 185	5 384,80	1,14%	3.
Polsko	394 180	38 173,80	1,03%	4.
Estonsko	6 155	1 347,00	0,46%	5.
Česká republika	28 860	10 220,60	0,28%	6.
Maďarsko	18 880	10 097,50	0,19%	7.
Slovinsko	555	1 997,60	0,03%	8.
celkem A8	605 375	72 953,00	0,83%	

Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007].

Dostupné z:

<http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>;
Erostat - Total population at 1. January [cit. 25.6. 2007].

Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_population&root=Yearlies_new_population/C/C1/C11/caa10000, Vlastní výpočet.

Z hlediska vývoje celkového počtu žádostí o práci ve Velké Británii od května 2004 do konce roku 2006 lze konstatovat, že zájem o tuto zemi neklesá, ale naopak mírně roste. **V roce 2006 se počet žádostí o práci ve Velké Británii oproti předcházejícímu roku zvýšil zhruba o 12 %.**⁹

Tabulka č. 6 **Vývoj žádostí o práci ve Velké Británii v roce 2004, 2005 a 2006** (podle registru WRS v období květen 2004 - prosinec 2006)

	ČR	Estonsko	Maďarsko	Lotyšsko	Litva	Polsko	Slovensko	Slovinsko	celkem
2004	8 255	1 860	3 620	8 670	19 270	71 025	13 020	160	125 880
2005	10 575	2 560	6 355	12 955	22 990	127 325	22 035	170	204 965
2006	8 340	1 475	7 055	9 485	17 055	162 390	21 725	185	227 710
celkem	28 860	6 155	18 880	32 785	62 765	394 180	61 185	555	605 375

Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25. 6. 2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>.

Zvyšující se tendence pracovní migrace do Velké Británie (země s otevřeným trhem práce od rozšíření EU) neplatí pro všechny národnosti. U většiny zastoupených nových členských zemí byl naopak zaznamenán pokles. **Pokles zájmu o Velkou Británii byl zjištěn v průběhu let 2005 a 2006 i u České republiky.**

⁹ Rok 2004 nelze posuzovat vzhledem k datu rozšíření Unie (květen 2004) i legalizaci pobytu dřívějších migrantů v UK.

2. Počty Čechů pracujících v jiných členských zemích EU se specifickým zaměřením na Velkou Británii

Tabulka č. 7 **Vývoj žádostí českých občanů o práci ve Velké Británii**

porovnání ročního období	počet žádostí	relace
2005	10 575	100,0
2006	8 340	78,9
porovnání čtvrtletního období		
1. Q. 2006	1 865	100,0
1. Q. 2007	1 690	90,6

Zdroj: *Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007*. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25. 6. 2007].

Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>., vlastní výpočet

Zcela opačnou situaci sledujeme u polských migrantů, kterých ve Velké Británii neustále přibývá. Dle statistik počet lidí polské národnosti, kteří přišli pracovat do VB po roce 2004, přesáhl 400 tisíc. Rostoucí migrační potenciál Poláků ve Velké Británii je patrný i z podílu pracovníků polské národnosti na celkovém počtu pracovníků ze zemí EU-8.

Zatímco v prvním čtvrtletí roku 2005 to bylo 56 %, o rok později 68 % a v prvním čtvrtletí roku 2007 Poláci ve Velké Británii tvořili již téměř tři čtvrtiny (71 %) z celkového objemu nově příchozích pracovníků z bývalého postkomunistického bloku.

Tabulka č. 8 **Národnost žadatelů dle čtvrtletí, květen 2004 - březen 2007**

	ČR	Estonsko	Maďarsko	Lotyšsko	Litva	Polsko	Slovensko	Slovinsko	celkem
2004	8 255	1 860	3 620	8 670	19 270	71 025	13 020	160	125 880
2005	10 575	2 560	6 355	12 955	22 990	127 325	22 035	170	204 965
1.Q.2006	1 865	390	1 435	2 560	4 235	31 915	4 305	55	46 765
2.Q.2006	2 045	340	1 595	2 785	4 470	38 120	5 490	40	54 890
3.Q.2006	2 220	420	1 835	2 265	4 340	45 445	6 255	50	62 830
4.Q.2006	2 210	325	2 185	1 875	4 005	46 910	5 675	40	63 225
2006	8 340	1 475	7 055	9 485	17 055	162 390	21 725	185	227 710
1.Q.2007	1 690	260	1 855	1 675	3 455	33 440	4 405	40	46 820
celkem	28 860	6 155	18 880	32 785	62 765	394 180	61 185	555	605 375
z toho %	4,77%	1,02%	3,12%	5,42%	10,37%	65,11%	10,11%	0,09%	100,00%

Zdroj: *Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007*. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25. 6. 2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>.

3. Sociálně-demografické struktury českých migrantů v zahraničí

3.1 Struktury potenciálních českých migrantů

Opakovaná terénní šetření sledovala i struktury potenciálních českých migrantů (tj. dotázaných občanů s kladným postojem k zahraniční pracovní migraci). Zjištěné údaje v porovnání tří testovaných let dokládá následující tabulka.

Tabulka č. 9 **Srovnání základních demografických charakteristik potenciálních migrantů v r. 2000, 2003, 2005**

	šetření v roce 2000	šetření v roce 2003	šetření v roce 2005
POHLAVÍ			
muži	55,6	48,2	51,4
ženy	44,4	51,8	48,6
VĚK			
do 24 let	46,0	48,0	45,2
25 - 29 let	12,4	17,4	19,3
30 - 39	23,2	20,9	18,1
40 - 49	13,8	9,2	10,9
50 a více	4,6	4,6	6,5
VZDĚLÁNÍ			
základní a nižší	5,3	8,2	9,3
vyučen a střední bez maturity	35,4	34,4	35,2
maturita	48,8	45,5	40,5
vysoká škola	10,5	11,9	15,0

Zdroj: Vavrečková, J., Janata, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*. Praha: VÚPSV, 2005

Demografické charakteristiky (pohlaví, věk, vzdělání) potenciálních migrantů v reprezentativním vzorku české populace v uvedeném období zaznamenávají sice v jednotlivých letech určité odchylky, ale základní tendence jsou stabilní. Jedná se zejména o tyto zjištěné skutečnosti:

- znak pohlaví není pro zahraniční migraci signifikantní; na přelomu tisíciletí převládali sice s větším odstupem muži, v roce 2003 a 2005 byl poměr z hlediska pohlaví téměř vyrovnán (nebo kolísal s nevýrazným rozdílem),
- **věk je shodně všemi autory považován za vysoce signifikantní znak určující rozsah zahraniční pracovní migrace.** Platnost této premisy byla potvrzena i v českých průzkumech. Zahraniční migrace je doménou mladé generace s výraznou převahou věkové kategorie do 24 let. Potenciální zahraniční migranti do 30 let tvoří zhruba dvě třetiny všech dotázaných, kteří o odchodu z ČR s různým stupněm závaznosti uvažují. Výsledky všech tří realizovaných šetření jednoznačně prokazují, že s přibývajícím věkem úmysl migrovat prudce klesá. Z uvedených dat lze vysledovat, že postupem doby se migrace k mladým ještě více přesunula; **v šetřeních 2003 a 2005 tvořili mladí jedinci do 30 let zhruba dvě třetiny všech potenciálních migrantů,**

3. Sociálně-demografické struktury českých migrantů v zahraničí

- provedená terénní šetření dále potvrdila i **relativně vysokou vzdělanostní úroveň osob pomýšlejících na práci v zahraničí**; ve sledovaných letech dosahovaly osoby s řádným středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním více než polovinu všech, kteří o migraci uvažovali. Nejpočetnější skupinu představovali tradičně maturanti; **v roce 2005 zaznamenali sice určitý pokles, ale naopak byl zaznamenán zvýšený počet potenciálních migrantů mezi terciárně vzdělanou populací.** Nezanedbatelnou roli přitom mohly sehrát nabídkové programy pro vysokokvalifikované odborníky v řadě zemí EU; žádání jsou například nedostatkoví počítačová experti, lékaři téměř všech specializací, kvalifikovaný zdravotnický personál, manažeři různých úrovní řízení, techničtí inženýři apod.

Mírné zvýšení opačného konce škály (tj. počtu lidí se základním a nižším vzděláním) odpovídalo zřejmě poptávce po sezónních pracích v zemědělství, stavebnictví, pohostinství a dalších sezónních odvětvích.

3.2 Struktury reálných českých migrantů podle Eurostatu

Ve statistikách Eurostatu za rok 2004 a 2005 jsou pracovníci z EU-8 (vč. českých občanů) členěni podle pohlaví a věku. Přehled o českých reálných migrantech v zemích Unie dokumentuje následující tabulka.

Tabulka č. 10 **Počty občanů České republiky pracujících v zemích EU-15 dle pohlaví za rok 2005**

země	muži	ženy	celkem
Dánsko	104	115	219
Finsko	24	12	36
Lucembursko	47	85	132
Německo	4 009	4 450	8 459
Nizozemsko	156	297	453
Rakousko	533	784	1 317
Španělsko	427	524	951
Švédsko	54	59	113
Velká Británie	3 731	2 235	5 966
celkem absolutně	9 085	8 561	17 646
celkem v %	51,5	48,5	100

Údaje za Belgii, Irsko, Itálii, Portugalsko a Řecko nebyly k dispozici.

Zdroj: Eurostat. [online]. Population - International migration flows - Immigration, [cit. 25. 9. 2007].
Dostupné z: <www.ec.europa.eu/eurostat...>

Do Evropy za prací migruje celkově vyšší počet českých mužů, ale rozdíly nejsou nijak významné; např. v Dánsku, Německu, Nizozemsku a Rakousku mají z českých migrantů převahu naopak ženy. Zdá se, že zahraniční migrace není významně determinována pohlavím migranta.

Tabulka č. 11 Počty občanů České republiky pracujících v zemích EU-15 dle věkových skupin za rok 2005

země	méně než 15 let	15 - 39 let	40 let a více	celkem
Dánsko	24	191	4	219
Finsko	3	33	0	36
Lucembursko	13	97	22	132
Německo	516	6 590	1 353	8 459
Nizozemsko	26	396	31	453
Rakousko	120	1 009	188	1 317
Španělsko	58	776	117	951
Švédsko	15	84	14	113
celkem absolutně	775	9 176	1 729	11 680
celkově v %	6,6	78,6	14,8	100

Údaje za Belgii, Irsko, Itálii, Portugalsko, Řecko a Velkou Británii nebyly k dispozici.

Zdroj: Zdroj: Eurostat. [online]. Population - International migration flows - Immigration, [cit. 25. 9. 2007]. Dostupné z: <www.ec.europa.eu/eurostat...>

Věk je pro zahraniční migraci vysoce signifikantní, což se ukazuje jak ve strukturách potenciálních i reálných migrantů (viz. podílové rozložení věkových skupin).

3.3 Struktury reálných migrantů ve Velké Británii (a v nových členských zemích)

Vzhledem k existujícím statistikám **Worker Registration Scheme (WRS)** je možné porovnat výsledky terénních šetření se strukturou reálných migrantů žádajících o práci ve Velké Británii. Sociodemografické a profesní struktury migrantů v Británii jsou však sledovány za celek všech nově do Unie přistoupivších států. Jak již bylo zaznamenáno, Češi tvoří v celkového počtu zahraničních pracovníků z nových členských zemí ve Velké Británii necelých 5 %; jejich podíl je zanedbatelný a nejsou tudíž předmětem samostatných analýz v žádném z uvedených atributů. Nicméně nic nenasvědčuje tomu, že by se struktury českých pracovních migrantů vymykaly migračnímu potenciálu jako celku.

a) pohlaví

Mezi květnem 2004 a březnem 2007 byl poměr mezi muži a ženami, kteří žádali o zařazení do WRS, 57:43. Muži tudíž měli jasnou převahu a tento poměr během sledovaného období zůstal relativně stabilní.

b) věk

Mezi pracovními migranty ze sledovaných zemí dominují mladí lidé. **Ve věku mezi 18 - 34 lety bylo 83 % z registrovaných pracovníků.** Během letních měsíců (duben - červen) stoupl procentní zastoupení lidí ve věku 18 - 24 let, kteří požádali o registraci do WRS. Předpokládáme, že důvodem byly letní brigády studentů i vyšší nabídky sezónních zaměstnání.

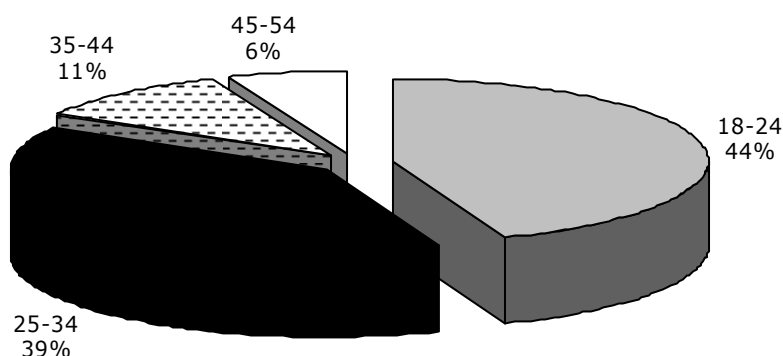
3. Sociálně-demografické struktury českých migrantů v zahraničí

Tabulka č. 12 **Věková struktura registrovaných pracovníků, květen 2004 - březen 2007**

věk	celkem	z toho % celkem
18-24	257 310	44%
25-34	228 200	39%
35-44	61 845	10%
45-54	35 995	6%

Zdroj: *Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007*. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007]. Dostupné z : <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>

Graf č. 2 **Věková struktura registrovaných pracovníků, květen 2004 - březen 2007**

Zdroj: *Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007*. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007]. Dostupné z : <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>

c) vzdělání

Vzdělanostní úroveň příchozích pracovních migrantů z nových členských zemí statistiky WRS bohužel nezjišťují. Panuje zde zřejmě přesvědčení o rozdílnosti formálního vzdělání v jednotlivých zemích i vzdělanostní úrovni občanů.

Stanovisko Evropské komise k věkovým strukturám pracovních migrantů z nových členských zemí

V rámci revize opodstatněnosti přechodných opatření k omezení volného pohybu pracovníků v roce 2006 vydala Evropská komise zprávu o migračním pohybu ze států EU-8 do staré „patnáctky“. Provedená analýza se dotýká i věkových struktur migrantů. Ve zprávě se konstatuje, že mezi domácím a zahraničním obyvatelstvem v Evropské unii byly zaznamenány značné rozdíly **z hlediska věku**. Věková struktura domácího obyvatelstva je výrazně starší než věková skladba v Unii žijících cizinců.

Oproti domácí populaci žilo v Unii 41 % cizinců ve věkové skupině 20 - 39 let, zatímco tato věková kohorta činila u domácího obyvatelstva podíl 28 %.

3. Sociálně-demografické struktury českých migrantů v zahraničí

Nejvýraznější rozdíly byly pozorovány u starších (nejstarších) věkových ročníků. Ve vztahu k celkovému stárnutí obyvatel ve vyspělých zemích EU tvoří právě cizinci aktivní potenciál pracovní síly, který je z hlediska budoucích let nanejvýš žádoucí.¹⁰

¹⁰ V Zelené knize publikované v r. 2005 Evropská komise uvedla, že při nezměněném trendu se v období 2010 - 2030 populace mladých lidí v Unii sníží o 20 milionů osob ve věku do 25 let.

4. Profesní charakteristiky migrantů a výkon práce v zahraničí

4.1 Výsledky terénních šetření

a) Ekonomická aktivita potenciálních migrantů

Terénní šetření dále odhalila, že **dominantní skupinu potenciálních migrantů představovali zaměstnaní občané**. Nezaměstnaní jedinci s kladným postojem k zahraniční migraci se již tradičně pohybují pod pětiprocentní hranicí celkového objemu. Šetření tak verifikovala nepodstatnou vazbu mezi nezaměstnaností dotázaných a jejich snahou hledat pracovní uplatnění v cizině. Průzkumem bylo zjištěno, že zatímco nezaměstnanost jedince není pro zahraniční migraci signifikantním znakem (důvodem je nízká mobilita nezaměstnaných, nedostatečná jazyková vybavenost i nízký zdroj příjmů), nezaměstnanost v regionu jím může být.

Významnou část potenciálních migrantů tvořili studenti; např. v roce 2005 představovali více než čtvrtinu (27,5 %) z tohoto souboru. Vysvětlení se nabízí v podobě nejrůznějších forem (individuálních i organizovaných) letních zahraničních brigád, pracovních stáží či jiných studijně pracovních programů.

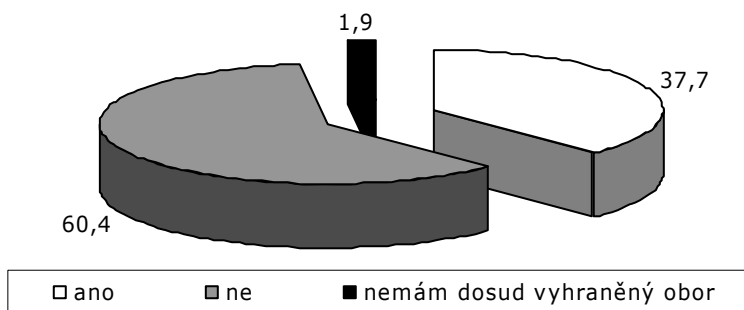
b) Výkon práce v zahraničí

Zmiňované terénní průzkumy migračních postojů české populace se zaměřovaly i na osoby, které již měly s migrací zkušeností a v zahraničí pracovaly. Zajímalo nás, zda tito jedinci využili svou kvalifikaci, pracovní zkušenosti a v kterých oblastech (oborech, profesích) nejčastěji v cizině pracovali. Výsledky z roku 2005 hovoří o tom, že **většina migrantů přijala v zahraničí jinou práci (60,4 %)**.

Ve vlastním oboru (resp. v oboru práce v ČR) pracovala v cizině minoritní část dotázaných - necelé dvě pětiny. Zlomek (1,9 %) těchto osob se nemohl zařadit, neboť šlo o mladé lidi, kteří ještě vyhraněný obor pracovní činnosti neměli.

Podrobnější analýzou bylo zjištěno, že ve svém vlastním oboru mají šanci se uplatnit spíše lidé s mnohaletými zkušenostmi a kvalifikací. Jednalo se o lidi často s vysokoškolským vzděláním (58,9 %), lidi pracující v terciární sféře (58,6 %) a lidi z Prahy (57,9 %). Majoritní část občanů pracovala v cizině mimo svůj obor - podle nabídek trhu práce a potřeby zahraničního zaměstnavatele.

Graf č. 3 **Pracovala/a jste v zahraničí ve stejném oboru jako v České republice? (N=113, v %)**

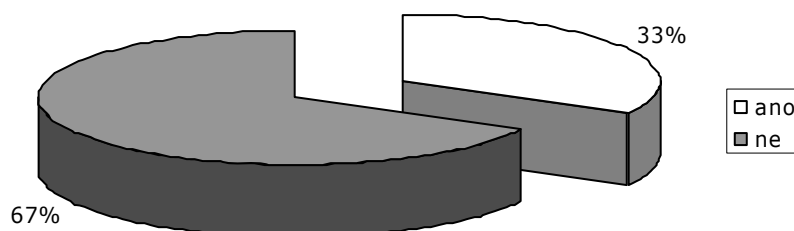

Zdroj: Vavrečková, J., Janata, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*. Praha: VÚPSV, 2005

Odpověď na charakter vykonávané práce v zahraničí upřesňuje výše uvedené. Výsledky potvrzují, že jasnou převahu (více než dvě třetiny - 70,2 %) v charakteru vykonávané práce českých občanů v zahraničí mají jednoduché a kvalifikačně nenáročné činnosti. Na úrovni **vysokoškolského vzdělání pracoval zhruba každý šestý**, činnost vyžadující **středoškolské vzdělání nebo nižší řídicí činnost vykonávala méně než desetina z nich**.

Získané poznatky o práci českých občanů v zahraničí rozšiřuje následující otázka (tentokrát směřovaná do budoucnosti).

Graf č. 4 **Byl/a byste v zahraničí ochoten/ochotna pracovat pod úrovní své kvalifikace, svého sociálního postavení? (N=1078, v %)**

Zdroj: Vavrečková, J., Janata, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*. Praha: VÚPSV, 2005

Kladně se vyjádřila pouze třetina dotázaných v produktivním věku. Třebaže migrační zkušenosti posledních patnácti let hovořily spíše o opaku, z hlediska budoucnosti dvě třetiny českých respondentů práci pod úrovní své kvalifikace (svého sociálního postavení) v cizině odmítá.

Pod úrovní kvalifikace by byli ochotni v zahraničí pracovat častěji muži než ženy, lidé nejmladších a mladších věkových skupin (do 24 let a 25 - 29 let), respondenti v dělnických profesích, studenti, učni a nezaměstnaní. Zajímavým

zjištěním je i fakt, že pod úrovní kvalifikace by častěji pracovali i ti, kteří již mají s prací v zahraničí zkušenosti.

Aspirace vysoce kvalifikovaných odborníků na práci v zahraničí - lékaři

V roce 2006 proběhl v rámci řešení grantového projektu „Riziko odlivu vysoce kvalifikovaných odborníků z ČR do zahraničí“ průzkum českých lékařů a studentů medicíny. Z výsledků je zřejmé, že otázka dequalifikace nepřichází u českých lékařů téměř v úvahu. Jejich představy o práci v zahraničí dokumentuje následující tabulka.

Tabulka č. 13 **Co předpokládáte, že budete v zahraničí konkrétně dělat?**

varianty odpovědí	absolutně	v %
budu pracovat v nemocnici	156	75,4
budu pracovat v ambulantní sféře	34	16,6
budu pracovat na univerzitě	9	4,5
budu pracovat na výzkumném projektu	4	2,0
budu pracovat u farmac. firmy (event. v mezinárodním farmac. koncernu)	1	0,5
budu hledat jakoukoli práci - jakýkoli druh podnikání	1	0,5
jiné	1	0,5

Zdroj: Vavrečková a kol. *Riziko odlivu lékařů a odborníků IT/ICT z České republiky do zahraničí*. Praha: VÚPSV, 2007

Tři čtvrtiny lékařů uvažujících o práci v zahraničí je přesvědčeno, že v zahraničí bude pracovat v nemocnici a zhruba každý šestý potenciálně migrující lékař předpokládá práci v ambulantní sféře. Aktivní činnost na univerzitě plánuje zhruba 5 % lékařů a 2 % se chce zapojit do vědeckovýzkumné činnosti.

Ostatní možnosti jsou již statisticky zcela nevýznamné; spadá sem např. práce u farmaceutické firmy (event. v mezinárodním farmaceutickém koncernu), práce mimo oblast medicíny a vědy a jakýkoliv jiný druh podnikání.

Z výsledků tedy jasně vyplývá, že čeští lékaři jsou připraveni pracovat v zahraničí v naprosté většině v oblasti medicíny a odborných zdravotnických službách. Práce v zahraničí mimo obor, a to i v příjmově atraktivní farmacii, nemá při migraci lékařů prakticky žádný význam.

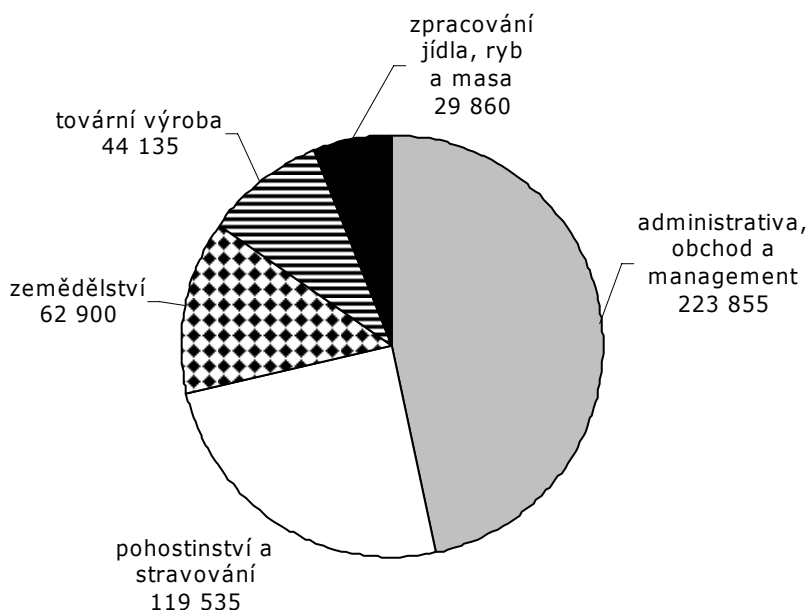
4.2 Profesní struktury reálných migrantů ve Velké Británii (a nové členské země)

a) Nejfrekventovanější obory pracovního uplatnění

Statistiky WRS dokládají, že mezi nejčastější obory, v kterých našli pracovníci z nových členských zemí práci po příchodu do Velké Británie, patřily:

- administrativa , obchod a management¹¹ - 37 %
- pohostinství a stravovací služby - 20 %
- zemědělství - 10 %
- výroba - 7 %
- potravinářský průmysl - 5 %

Graf č. 5 **Pět nejčastějších oborů, ve kterých jsou registrovaní pracovníci zaměstnání, květen 2004 - březen 2007**

Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/acce>>

Podíváme-li se na vývoj v průběhu zhruba tří sledovaných let, **zjišťujeme určité přesuny pracovní síly.**

V roce 2004 bylo nejvíce pracovníků ze zemí EU-8 zaměstnáno **v pohostinství a stravování**. **V roce 2005** zaujímal stále vyšší podíl **sektor administrativy, obchodu a managementu**, přičemž do tohoto sektoru byli zahrnuti i pracovníci britských pracovních agentur. Britské pracovní agentury propojují nabídku a poptávku na pracovním trhu.¹² Většina agentur se orientuje na zaměstnávání pracovníků v tzv. sekundárním sektoru trhu práce. Člověk, který pracuje přes agenturu, je flexibilně zaměstnáván, ale nemá dlouhodobě jisté zaměstnání. Procentní

¹¹ Mezi pracovníky v administrativě, obchodu a managementu jsou zařazováni i zaměstnanci britských pracovních agentur.

¹² Na agentury se obrací firmy, které hledají pracovníky. Plus pracovní agentury mají nekontaktované některé stálé zaměstnavatele. Nejedná se o personální agentury. Pracovník je zaměstnán agenturou, ale pracuje pro jinou firmu. Agentura propůjčuje své zaměstnance jiné firmě. Firma platí agentuře za jejich práci a následně agentura vyplácí část z toho svému zaměstnanci.

5. Ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci

zastoupení počtu pracovníků aktivních v administrativě, obchodě a managementu stoupl ve druhém čtvrtletí roku 2004 ze 17 % v roce 2005 na více než dvojnásobek a následně se zvýšilo až na 44 % v roce 2006.

Naopak, proporce **sektoru pohostinství** postupně klesaly - konkrétně z 31 % ve druhém čtvrtletí 2004 na 19 % v roce 2005 a dále na 17 % v roce 2006. Bližší vysvětlení těchto jevů bez znalosti poměrů britského trhu práce je problematické, nicméně charakter poptávky po pracovní síle je zřejmý.

Počet pracovníků v **sektoru zemědělství** se měnil především ve vztahu k charakteru sezónních prací. V průběhu léta, druhé čtvrtletí roku 2004 a 2005, pracovalo v tomto sektoru 21 % a 17 % ze všech pracovníků ze zemí EU-8 naopak během zimy, čtvrté čtvrtletí 2004 a 2005, to bylo jen 7 % a 6 %. Obdobnou pracovní charakteristiku vykazoval tento sektor i v roce 2006.

Tabulka č. 14 **Obory, ve kterých jsou zaměstnáni registrovaní pracovníci, květen 2004 - prosinec 2005**

	2004	2005	1.Q. 2006	2.Q. 2006	3.Q. 2006	4.Q. 2006	2006	1.Q. 2007	celkem
administrativa, obchod a management	31 235	74 480	18 970	21 840	27 320	31 000	99 125	19 010	223 855
pohostinství a stravování	34 310	38 550	8 100	9 440	10 630	10 485	38 655	8 020	119 535
zemědělství	16 905	22 700	3 755	7 655	5 830	2 655	19 895	3 400	62 900
tovární výroba	9 750	15 610	3 235	3 440	4 270	4 205	15 150	3 625	44 135
zpracování jídla, ryb a masa	6 480	10 605	2 245	2 290	3 070	3 030	10 635	2 140	29 860
zdravotní péče	5 550	10 935	2 795	2 235	2 515	2 385	9 930	1 885	28 300
maloobchod	5 355	8 760	1 975	2 115	2 670	3 160	9 920	2 260	26 295
stavebnictví	5 185	7 255	2 155	2 260	2 360	2 230	9 005	2 615	24 060
doprava	2 725	6 695	1 420	1 395	1 405	1 525	5 745	1 435	16 600
zábava a volný čas	2 190	3 675	615	910	1 040	590	3 155	575	9 595
vzdělání a kultura	1 490	1 920	595	400	495	560	2 050	520	5 980
nemovitosti	535	925	210	205	280	465	1 165	510	3 130
finanční služby	425	455	140	150	225	175	695	155	1 725
bezpečnost a ochrana	385	420	150	105	140	160	555	160	1 520
počítačové služby	365	440	105	140	155	200	605	160	1 565
těžební průmysl	345	550	120	130	150	155	555	120	1 570
telekomunikace	180	185	40	35	65	55	195	65	625
energetika (plyn, elektřina, voda)	145	120	30	30	30	40	125	35	430
sportovní aktivity	125	155	40	50	60	45	200	40	515
vláda	80	125	25	30	35	60	145	50	405
právní služby	85	75	10	15	25	30	75	25	265
ostatní	2 030	330	30	25	50	15	120	10	2 490
celkem	125 880	204 965	46 765	54 890	62 830	63 225	227 710	46 820	605 375

Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 – March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>

Ukazatelem kvality zaměstnání a náročnosti práce je typ zaměstnanecké smlouvy. Situace je taková, že 50 % z pracovníků, kteří byli registrovaní mezi květnem 2004 a březnem 2007, bylo zaměstnáno na pracovní úvazek na dobu určitou a 47 % na dobu neurčitou.¹³ Poměr lidí zaměstnaných na daný úvazek se lišil dle

¹³ 3 % žadatelů odmítla poskytnout tuto informaci

sektoru. V zemědělství bylo nejvíce lidí zaměstnáno na dobu určitou (70 %) a pouze 26 % na dobu neurčitou. Podobně tomu bylo v administrativě, obchodu a managementu, kde pracovalo 82 % lidí na dobu určitou. Naopak, v pohostinství bylo zaměstnáno 20% na dobu určitou a 77 % na dobu neurčitou. To poukazuje na to, že ačkoliv se pracovní místa v administrativě, obchodu a managementu mohou jevit jako relativně kvalifikovaná, tak zřejmě opak je pravdou. Každý zaměstnavatel se snaží si udržet kvalifikované zaměstnance, proto s nimi zpravidla uzavírá smlouvu na dobu neurčitou. Naopak u nízkokvalifikovaných a snadno nahraditelných zaměstnanců toto chování nemá smysl, protože by zbytečně zavazovalo zaměstnavatele vůči zaměstnanci.

Z hlediska zastoupení jednotlivých národností ve sledovaných oborech nebyly shledány významnější odchylky. Pouze v zemědělství bylo zaznamenáno vyšší procento osob pocházejících z pobaltských republik - konkrétně Litvy a Lotyšska. Zatímco u migrantů ostatních národností pracoval v zemědělství zhruba každý desátý, u migrantů z Litvy se jednalo o pětinu všech příchozích, u obyvatel z Lotyšska dokonce o čtvrtinu.

Zaměříme-li se na **zastoupení občanů České republiky v jednotlivých oborech**, tak nejvíce Čechů pracuje v administrativě, obchodu a managementu. Ovšem z celkového počtu Čechů pracuje v tomto oboru relativně méně lidí, než by odpovídalo procentnímu rozložení pracovníků ze zemí EU-8 v jednotlivých oborech (29 % z celkového počtu Čechů oproti 37 % z celkového počtu registrovaných pracovníků ze zemí EU-8). Naopak, v oboru pohostinství a stravování pracuje relativně více Čechů než by odpovídalo jejich proporci mezi občany EU-8 pracujícími ve Velké Británii (27 % z celkového počtu Čechů oproti 20 % z celkového počtu registrovaných pracovníků ze zemí EU-8). V ostatních oborech již existují jen malé rozdíly mezi relativním zastoupením Čechů a občanů EU-8.

Tabulka č. 15 **Zaměstnanost Čechů a občanů EU-8 v jednotlivých oborech, květen 2004 - březen 2007**

	Česká republika	% ze zaměstnanosti Čechů	% z celkové zaměstnanosti	celkem
administrativa, obchod a management	8 250	29%	36,98%	223 855
pohostinství a stravování	7 720	27%	19,75%	119 540
zemědělství	1 850	6%	10,39%	62 895
tovární výroba	1 945	7%	7,29%	44 135
zpracování jídla, ryb a masa	1 070	4%	4,93%	29 860
zdravotní péče	1 935	7%	4,67%	28 300
maloobchod	1 500	5%	4,34%	26 290
stavebnictví	1 105	4%	3,97%	24 060
doprava	825	3%	2,74%	16 605
zábava a volný čas	900	3%	1,58%	9 595
CELKEM ZA A8	27 090	94%	96,66%	585 140
celkem (ostatní/ neznámé)	1 770	6%	3,34%	20 240
CELKEM	28 860	100%	100,00%	605 380

Zdroj: Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 - March2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25. 6. 2007].

Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>. ; vlastní výpočet

b) Nejfrekventovanější zaměstnání

Více jak čtvrtina pracovníků z nových členských zemí byla ve Velké Británii zaměstnána jako Process operative (pracovník v průmyslu a výrobě - dělník). Téměř třetinový podíl připadl na zaměstnání blíže neurčená a lze pouze spekulovat, zda patří ke kvalifikovanějším profesím.

Relativně vyšší četnost (nad pět procent z celku) tvořili zaměstnanci ve skladech (8 %), pomocné síly v kuchyni nebo ve veřejném stravování, případně baliči zboží (6 %). Služebné v domácnosti měly pětiprocentní zastoupení a ostatní profese tvoří v celku méně než pět procent.

Z informací o dvaceti nejčastějších povoláních je patrné vysoké zastoupení těch, k jejichž výkonu není třeba specifická kvalifikace a solidní znalost anglického jazyka. Potvrzuje se tím teze o nevytlačování místních obyvatel z trhu práce, neboť jde většinou o povolání pro domácí obyvatelstvo méně atraktivní.

Tabulka č. 16 **20 nejčastějších zaměstnání registrovaných pracovníků dle čtvrtletí, květen 2004 - březen 2007**

	2004	2005	1.Q. 2006	2.Q. 2006	3.Q. 2006	4.Q. 2006	2006	1.Q. 2007
pracovníci ve výrobě a průmyslu (ostatní pracovníci v továrnách, ve výrobě)	17 970	53 260	12 485	14 000	17 345	20 030	63 860	13 265
pomocná síla v kuchyni a ve veřejném stravování	3 810	13 860	3 665	4 390	6 225	7 595	21 875	3 950
baliči	5 515	13 375	2 625	2 955	3 675	4 070	13 320	2 360
skladník (dělník)	5 940	12 410	2 695	3 225	3 440	3 590	12 955	2 565
služebná v domácnosti	4 355	10 200	3 150	2 925	3 365	3 635	13 075	3 050
zemědělci	3 350	9 330	1 915	3 860	2 785	1 110	9 665	1 625
číšník	7 660	1 530	1 765	2 010	2 105	7 410	1 500	-
pokojská, služka (služebná)	7 060	1 665	1 855	2 055	2 110	7 690	1 655	-
pečovatelka	2 580	6 880	1 765	1 480	1 570	1 470	6 285	1 165
obchodní zástupce (prodejce)	2 080	5 275	1 510	1 795	1 790	1 800	6 890	1 705
dělník na stavbě	2 535	5 405	1 245	1 415	1 720	1 935	6 320	1 460
sklízeč úrody, sběrač	1 235	4 750	450	1 820	1 210	190	3 670	350
barman	1 600	3 370	640	755	815	705	2 915	385
zpracovatel jídla (ovoce/zelenina)	1 950	2 970	550	585	720	645	2 500	565
zpracovatel jídla (maso)	1 525	2 555	490	535	790	750	2 565	485
šéfkuchař, ostatní	1 380	2 400	495	605	605	645	2 350	535
sběrač ovoce (na farmě)	1 000	1 780	395	480	585	450	1 910	355
řidič nákladních automobilů	730	2 215	350	355	420	460	1 595	380
administr. obecně	545	2 305	140	710	600	95	1 540	195
řidič dodávky	440	1 090	460	410	605	460	1 930	565
TOTAL 20	66 890	168 155	38 215	45 925	52 325	53 855	190 320	38 115
ostatní	20 160	36 810	8 545	8 965	10 505	9 370	37 390	8 705

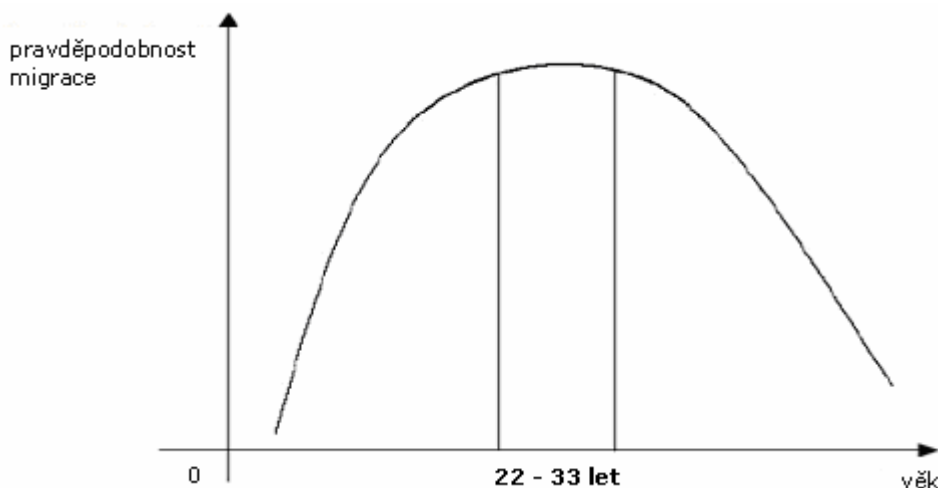
Zdroj: Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus>>

4.3 Struktury migrantů a migrační rozhodování ve světle mezinárodních studií

Lundborg (1991) zkoumal vliv **věku a nejvyššího dosaženého vzdělání** potenciálních migrantů na rozhodování o migraci. Podle tohoto autora roste zahraniční migrace se vzdělaností jedinců (i národů) a naopak klesá s věkem obyvatelstva (čím je obyvatelstvo starší, tím méně migruje za prací). Tezi o růstu migrace se vzdělaností a jejím poklesem s věkem nelze zcela zobecňovat, neboť migrace je výsledek individuální volby a závisí na subjektivním rozhodování každého člověka (věku, pracovních zkušenostech, znalostech, jazykové vybavenosti, vzdělání, prioritách, cílech, nákladech a přínosech zahraniční migrace).

Proto Stark a Taylor (1991) a Adams (1993) použili mikroekonomická data a dospěli k výsledkům, že ve skutečnosti znázorňuje vztah mezi migrací a věkem křivka ve tvaru obráceného písmene U. Lidé ve věku mezi 20 a 33 lety mají k migraci do jiných států či regionů tendence největší.

Graf č. 6 **Pravděpodobnost migrace v závislosti na věku migranta**

Dalším důležitým faktorem, který podle zahraničních studií ovlivňuje míru migrace, je **rodinný stav** - obecně platí, že svobodní lidé migrují více než lidé žijící v manželství a v pevných rodinných strukturách.

Shields, M. P. a Shields, G. M. (1993) testovali, zda uvedená teze platí pro americké domácnosti. Jejich výsledky ukázaly, že vyšší příjem manželky snižuje pravděpodobnost migrace celé rodiny. Naopak vyšší vzdělání manželky má pozitivní vliv na rozhodování o budoucí migraci, neboť spíše nalezne i ona zaměstnání na zahraničním trhu práce.

Při zkoumání **vlivu zaměstnanosti a nezaměstnanosti** nejsou výsledky tak jednoznačné. Pissarides a McMaster (1990) uvádějí, že existuje negativní korelace mezi pracovními příležitostmi v cílové zemi či regionu a migračními toky do této země či regionu. Negativní korelace může plynout z použití agregátních dat při testování této hypotézy. Někteří autoři se proto snažili zavádět do ekonometrických modelů

nejrůznější proměnné ovlivňující trh práce (např. míru přijímání/propouštění zaměstnanců). Jeho výsledky ukázaly, že právě tyto faktory jsou při rozhodování o migraci důležité, protože jedinci nejvíce migrují do zemí (regionů) s vyšší mírou přijímání a nižší mírou propouštění pracovníků.

Někteří autoři zkoumali **vliv vzdálenosti mezi domovskou a cílovou zemí** migranta a potvrdili hypotézu, že čím je cílová země vzdálenější, tím míra migrace klesá. Tím byl potvrzen negativní vliv vzdálenosti cílové země na migrační toky do tohoto státu. To se váže k vyšším nákladům a rizikům spojených se vzdálenou zemí. Např. Schwarz (1993) dospěl k závěru, že tento negativní vliv existuje v důsledku nedostatečných informací o cílové zemi.

Podle teorie sítí však platí, že tím, jak roste počet migrantů v cílové zemi, roste i dostupnost informací o této zemi, jejích pracovních příležitostech a pracovních podmínkách. Rostoucí počet migrantů má podle této teorie pozitivní vliv na budoucí migraci do cílové země.

Někteří autoři vyzdvihují při migraci význam osobních motivů (Guth, 2007), ale řada z nich zohledňuje především **kalkulaci ekonomické výhodnosti**. Např. Adler (2006) poukazuje ve své publikaci na to, že „migrace začíná tím, že si budoucí migrant představí podmínky v nové cílové zemi, zhodnotí přednosti, uváží nedostatky a zkalkuluje náklady a přínosy z migrace plynoucí“.

Migrace z nových členských zemí vykazuje některé specifické **strukturální charakteristiky**. Studie „Labour Migration in Europa“ (2006) poukazuje na to, že **kvalifikační struktura** migrantů z nových zemí ukazuje na převahu středních kvalifikací (60 %), přičemž v cílové zemi je obvykle kvalifikační úroveň přijímaného zaměstnání nižší oproti kvalifikační úrovni migranta. Malou skupinu tvoří vysoce kvalifikovaní pracovníci (podle odhadů 10 - 12 %).

Počet zahraničních studentů z nových členských zemí zatím zůstává spíše nízký, i když je možno předpokládat postupný nárůst.

Odvětvová struktura zahraničních pracovníků má tendenci postupně se přibližovat struktuře rodilých, nicméně v některých odvětvích je obvykle zaměstnanost cizinců vyšší (zejména v oborech méně kvalifikovaných).

5. Ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci

5.1 Migrace a rozdíly v příjmech mezi domácí a cílovou zemí

Téměř všechny mezinárodní teorie potvrzují, že významný vliv na rozhodování o realizaci zahraniční migrace a zvolené cílové zemi má mzdový (či příjmový) rozdíl mezi cílovou a domácí zemí.

Řada autorů testovala tuto hypotézu na ekonometrických modelech; na základě makroekonomických ukazatelů mezi ekonomicky slabším státem a hospodářsky vyspělou zemí pak prognózovala migrační potenciál. Za rozhodující motiv zahraniční migrace je v těchto teoriích považován rozdíl v příjmech mezi zemí původu a zemí migračního cíle.

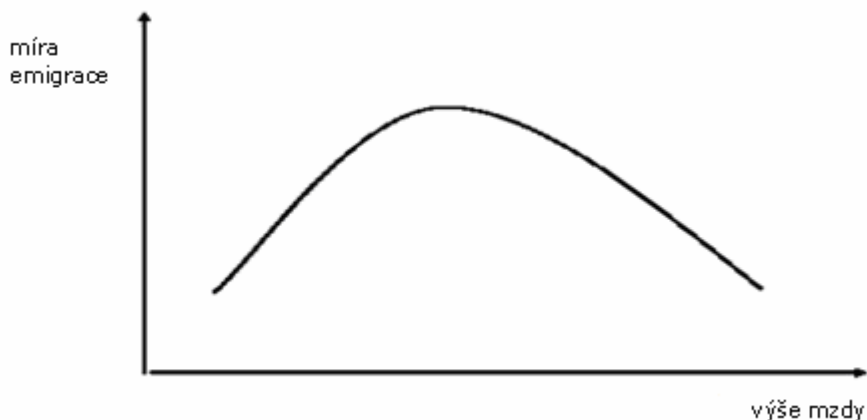
V souvislosti s rozšířením EU odhaduje např. Boeri, Brücker (2001) roční migrační potenciál ze zemí střední a východní Evropy na 335 000 osob, Hille, Straubhaar (2001) 270 000 - 790 000 a 4 % populace zemí střední a východní Evropy během 15 let. Důležité v těchto modelech jsou nejen porovnávání příjmu v domovské a cílové zemi ale i očekávané příjmy plynoucí z migrace a očekávaný růst příjmů v cílové zemi.¹⁴

Již Faini a Venturini (1994) potvrdili důležitost rozdílů v příjmech mezi domovskou a cílovou zemí, ale upozornili na to, že vztah mezi nimi není lineární v důsledku tzv. transakčních nákladů. Podle jejich teorie transakční náklady omezují migraci z nejchudších států do bohatších zemí (regionů). Pro pracovníky z chudých zemí je finančně velmi nákladné migrovat do bohatšího státu, třebaže jsou zde vyšší mzdy a životní úroveň, neboť zde působí i limitující faktor vyšších životních nákladů než v domovském chudém regionu (státu). Pokud se přesto rozhodnou pracovníci z chudých zemí emigrovat do bohatšího státu (regionu), jedná se zpravidla o nezvratný proces (Horváth, 2006).

Vztah mezi mírou emigrace a mzdou je tak nelineární a má konkávní tvar.

¹⁴ Zhodnocení ekonometrických modelů a dalších metodologických přístupů k odhadu migračního potenciálu po rozšíření Unie jsou předmětem studie Vavrečková, J.: „Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany“. Praha: VÚPSV, 2006

Graf č. 7 **Vztah mezi mírou emigrace a mzdou podle teorie Fainiho a Venturiniho**

Zdroj: Faini a Venturini (1994)

5.2 Sbližování výdělkové úrovně mezi ČR, Německem, Rakouskem, Irskem a Velkou Británií ve vztahu k zahraniční migraci českých občanů do uvedených států

5.2.1 Základní východiska

Řada terénních průzkumů realizovaných v ČR i v zahraničí¹⁵ zaměřených na migraci osob za prací do zahraničí vede k závěru, že výdělkový profit je u nich významným migračním motivem. U vysokoškolsky vzdělaných osob se dále potvrzuje, že oproti mezistátní pracovní migraci běžné populace s nižší úrovní přípravy a odbornosti (u nichž jednoznačně převládá ekonomická výhodnost) jsou významnými motivačními faktory poznatky a zkušenosti v zahraničí, poznání nových postupů, technik a technologií, navázání osobních kontaktů se zahraničními odborníky apod. (Kostelecká, Bernard, Kostelecký, 2007).

Současně je třeba vzít v úvahu, že výdělkové rozdíly jsou jen jednou z forem ekonomicky motivované pracovní migrace. Dalším motivem ekonomického charakteru může být např. vysoká nezaměstnanost v mateřské zemi nebo regionu a naděje na získání alespoň nějakého výdělku v hostitelském státě. To může vést i k dequalifikaci pracovníků (např. migrace odborníků z Ukrajiny do ČR a přijetí nekvalifikované/málo kvalifikované práce).¹⁶

¹⁵ Např.: Ujházy: Souvislosti sbližování ekonomické a příjmové (mzdové) úrovně ČR, Německa, Rakouska, V. Británie, Irsku a migrace odborníků za prací do zahraničí. Praha, 2005, Vavrečková a kol.: Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil. Praha, 2006

¹⁶ Vedle migrace motivované ekonomickou výhodností existuje rozsáhlý soubor mimoekonomických motivů přeshraniční migrace, jako jsou přírodní katastrofy, společenské krize - války, povstání, politický útlak, existují i nejrůznější osobnostní důvody (partnerské vztahy, světonázorové postoje apod.).

Rozdíl úrovně výdělků (mezd) mezi státy je absolutní rozdíl **nebo** (častěji) **relativní poměr (relace)** obsahově a metodicky shodných (resp. dostatečně blízkých) výdělkových charakteristik. Mezi státní porovnání úrovně vyžaduje přepočtení výdělků z národních měnových jednotek na **jednotnou referenční (porovnávací) měnovou jednotku**. Z hlediska příjmové motivace k migraci jde vždy o výdělkový rozdíl mezi dvěma státy. Relativní poměr mezd mezi státy je též charakterizován jako **„výdělkový (mzdový) diferenciál“**.

Převážná část českých migrantů pokládá za **nejvhodnější dočasnou pracovní migraci zpravidla s několikaletým pobytem v zahraničí a návratem do mateřského státu (ČR)**; stručně lze tuto migraci charakterizovat jako **„dočasnou pobytovou návratovou pracovní migraci“**. Náklady spojené s pobytem v zahraničí kryje migrant z výdělku dosahovaného v cizině, a to za podmínek a úrovně spotřebitelských cen, daní, odvodů apod. ve státě dočasného pobytu a zaměstnání.

Existují různé typy migrace za prací do zahraničí. Jedním z nich je tzv. **pendlerská (dojížděková) migrace** spočívající v denním (resp. zpravidla maximálně týdenním) dojíždění za prací do ciziny při trvalém pobytku v mateřském státě nebo o trvalou (nebo alespoň značně dlouhodobou), více než desetiletou pracovní migraci do zahraničí. Pro každý z těchto typů zahraniční pracovních migrací jsou určující jiné vzorce výdělkových diferenciálů, které se mohou od diferenciálů paritní kupní síly čistých (disponibilních) výdělků poměrně výrazně odlišovat. U pendlerské migrace jsou určující diferenciály čistých nominálních výdělků (porovnávané v národní měně mateřského státu); je to dáno tím, že čisté výděly dosahované v zahraničí po převodu na národní měnu mateřského státu jsou použity k nákupu výrobků a služeb v úrovni spotřebitelských cen v mateřském státě.

Dále se jedná o **dlouhodobou, resp. celoživotní migraci**. U dlouhodobé/trvalé migrace jsou v zásadě rozhodující vztahy mezi paritní kupní silou hrubých výdělků mezi státy (porovnávané v národní měně hostitelského státu). Podrobnější rozbor motivačních charakteristik u těchto typů migrace za prací do zahraničí je předmětem speciálních analýz.

Podle citovaných terénních průzkumů dominuje u českého obyvatelstva jednoznačně **zahraniční migrace dočasná**. V šetření 2005 ji preferovalo 95,7% potenciálních migrantů (Vavrečková, 2005). Pro výdělkovou výhodnost dočasné pobytové návratové migrace jsou **rozhodující diferenciály paritní kupní síly čistých (disponibilních) výdělků** mezi mateřským a cílovým státem. Je tomu tak proto, že doba dočasné pracovní migrace (zpravidla se pohybuje od jednoho do pěti let) představuje v relaci k obvyklé době (délce) celoživotní pracovní (ekonomické) aktivity (pohybuje se zpravidla v rozmezí 30 až 45 let) jen malou část (cca 2 až 12 %) a že tedy budoucí sociální příjmy (zejména starobní, popř. invalidní důchody), které budou (podle úprav jednotlivých států) z dočasné pracovní činnosti v těchto státech plynout a budou příjemcům transformovány, nejsou pro kalkulace motivace dočasných migrantů podstatné; rozhodující jsou disponibilní příjmy aktuální v době práce v zahraničí.

Pro pracovní migraci odborníků je charakteristické, že se obvykle realizuje na základě předem známých nabídek zahraničních zaměstnavatelů. Jedná se o tzv. „nabídkovou migraci“, která je realizována na primárním pracovním trhu, tj. trhu, který je chráněn pracovním zákonodárstvím, popř. kolektivní smlouvou. U emigrace odborníků hraje podstatnější úlohu příjmový diferenciál mezi **konkrétními povoláními**, resp. pracovními pozicemi než vztahy mezi obecnějšími výdělkovými hladinami emigračního a imigračního státu, které jsou významné pro migrační proudy osob běžného profesního (pracovního) zaměření. Shodná povolání, resp. pracovní

pozice odborníků mohou v jednotlivých národních ekonomikách zaujímat rozdílné pozice na vnitrostátních (národních) výdělkových škálách.

5.2.2 Metodika a získání informací

K mezinárodní srovnávací analýze intenzity výdělkové motivace k pracovní migraci do zahraničí je nezbytné za všechny státy vstupující do porovnávání shromáždit informace v přijatelně srovnatelné metodice, obsahu a časovém období za všechny struktury, které jsou objektem porovnávací analýzy. V této části jde o informace za rok 2006 (resp. období 2000 - 2006) a srovnávané státy tvoří ČR, SRN, Rakousko, Irsko, V. Británie. Informace o výdělcích charakterizují jednak národní průměrnou úroveň, jednak úroveň dosahovanou v porovnávaných povoláních.

Konkrétně jde o tyto údaje:

- 1) hrubé nominální výděly (mzdy, platy) v národní měně,
- 2) parametry umožňující na základě hrubých nominálních výdělků (mezd) stanovení různých variant výdělkových diferencíálů; jde o:
 - 2a) průměrný roční směnný kurz národních měn k referenční (porovnávací) měně jako parametr umožňující převedení nominálních hrubých a čistých výdělků v národní měně na jednotný základ porovnávání,
 - 2b) daň z příjmu a zákonné odvody do sociálních fondů placené zaměstnancem (% srážky z hrubých nominálních mezd, tj. „součtová daňová srážka, resp. kvóta),
 - 2c) relativní úroveň (hladinu) spotřebitelských cen (vyjádřená ukazatelem „cenové úrovně výdajů domácností na konečnou spotřebu k referenční - porovnávací cenové hladině“); je to charakteristika umožňující převod nominálních čistých výdělků na reálnou (paritní) úroveň kupní síly čistých (disponibilních) výdělků.

Obecné schéma číselné analýzy výdělkových vztahů při dočasné pobytové návratové migraci za prací do zahraničí spočívající v transformaci od hrubých nominálních výdělků v národních měnách k paritní kupní síle čistých (disponibilních) výdělků vyjádřených v referenční měně. Jde o následující postupy:

A: převod hrubého nominálního výdětku v národní měně na jednotnou referenční měnu:

$$H_r = H_N \times K \dots, \quad (1)$$

kde:

H_r = nominální výdělek v referenční měně

K = směnný kurz národní měny k referenční měně (zpravidla průměrný roční směnný kurz)

B: převod hrubého nominálního výdělku v referenční měně na čistý nominální výdělek v referenční měně:

$$\check{C}_R = H_r \times (1 - D) \dots, \quad (2)$$

kde:

\check{C}_R = čistý nominální výdělek v referenční měně

D = součtová daňová kvóta, tj. součet daně z příjmů a zákonných plateb na sociální a zdravotní pojištění placených zaměstnancem (součtová daňová kvóta je vyjádřena koeficientně)

C: převod čistého nominálního výdělku v referenční měně na paritní kupní sílu čistých (disponibilních) výdělků:

$$\check{C}_P = \check{C}_R \times C \dots, \quad (3)$$

kde:

\check{C}_P = paritní kupní síla čistého (disponibilního) výdělku v referenční měně

C = relativní cenová hladina standardu (koše) výdajů domácností na konečnou spotřebu (VDKS); jde o poměr (koeficient) peněžních objemů VDKS v paritní (srovnávací) cenové hladině a v cenách srovnávaného státu (vyjádřeno v referenční měně), tj.:

$$C = \frac{T_N}{T_S} \dots, \quad (4)$$

kde:

T_N = peněžní objem VDKS v referenční měně v cenách státu N,

T_S = peněžní objem VDKS v referenční měně v paritní (srovnávací) cenové hladině.

Získání informací o výdělcích povolání je značně obtížné. Neexistuje žádná podrobná mezinárodní databáze, která by obsahovala údaje za porovnávané státy k jednotně vymezenému časovému období a metodice. Předběžnou vyhledávací rešerší a analýzou byla za všechny porovnávané státy shromážděna data z různých zdrojů, podle států v nestejném rozsahu a kvalitě v časovém rozmezí 2002 - 2006; na základě informací o dynamice výdělků v jednotlivých státech jsou převedeny na úroveň roku 2006. **Přes metodické a obsahové odchylky umožňují získané informace základní orientaci ve vztazích o úrovni a relacích mezd porovnávaných povolání.**

V každém státě působí na výdělkové postavení (jejich úroveň, dynamiku, relace) jednotlivých povolání komplex konkrétních sociálně-ekonomických faktorů plynoucích z:

- historického vývoje,
- způsobů (mechanismů) utváření mezd a platů,
- konjunkturální situace národní ekonomiky na národním trhu práce,
- specifických podmínek v dané profesní komoditě.

Na každé povolání (skupinu povolání s blízkým, obdobným, příbuzným obsahem pracovní činnosti) působí sice obdobné sociálně-ekonomické souvislosti a faktory ovlivňující jejich výdělkové postavení, ale tyto souvislosti a faktory se mohou mezi jednotlivými povoláními podstatně lišit.

5.2.3 Tendence sblížení výdělkových úrovní mezi ČR a porovnávanými státy

Faktory ovlivňující úroveň paritní kupní síly čistých (disponibilních) výdělků v jednotlivých státech (vyúsťující v diferenciály těchto výdělků) představují složitý systém vazeb, které působí různým směrem na pohyb výdělkových úrovní a rozdílů mezi ČR a porovnávanými státy. V období 2000 až 2006 se prosadila při sblížení průměrných výdělkových úrovní i jejich paritní kupní síly dosahované v ČR k porovnávaným státům tato souhrnná tendence. Charakterizují ji údaje v tabulkách č. 17 a 18.

Tabulka č. 17 **Základní charakteristiky umožňující převod hrubých nominálních výdělků na paritní kupní sílu čistých nominálních (disponibilních) výdělků**

ř.	charakteristiky	porovnávané státy					
		ČR	SRN	Rakousko	Irsko	Velká Británie	
a	b	c	d	e	f	g	
1	průměrný roční směnný kurz N/EUR ¹	2000	35,599	1,000	1,000	1,000	0,60948
2		2006	28,342	1,000	1,000	1,000	0,68917
3	součtová daňová kvóta ²	2000	22,6	44,5	31,0	20,3	25,5
		2006	22,5	42,7	33,0	14,8	26,8
4	relativní cenová hladina výdajů domácností na konečnou spotřebu						
5	EU-25 = 1,000 ³	2000	0,472	1,056	1,020	1,116	1,173
6		2006	0,601	1,022	1,002	1,240	1,091
7	ČR = 1,000 ⁴	2000	1,000	2,237	2,161	2,364	2,485
8		2006	1,000	1,700	1,667	2,063	1,8150

Zdroje: A: Databáze Eurostatu (česká verze), <http://dw.czso.cz/ode/tab/dbc10512.htm>, 12.9.2007; B: OECD: Taxing Wages 2005/2006, Luxembourg, 2007; C: Comparative price levels, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_s... 29.6.2007

Poznámky a vysvětlivky: 1) pramen A; apreciacie nominálního kurzu Kč vůči euru dosáhla v tomto období 25,6 % a vůči libře sterlingů 40,5 %; 2) pramen B; součtová daňová kvóta (součet daně z příjmů a zákonných příspěvků na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem) uplatňovaná u svobodných bezdětných manuálních zaměstnanců v odvětví průmyslu (OKEČ C až F) a komerčních služeb (OKEČ G a K), kteří dosahují průměrných výdělků v národních ekonomikách; kromě Irska (výrazný pokles součtové daňové kvóty) nebyly změny součtové kvóty výrazné; 3) pramen C; cenová hladina ČR se intenzivně přibližuje porovnávaným státům; 4) přepočteno na úroveň cenové hladiny ČR (sloupec c, řádky 5 a 6).

Tabulka č. 18 **Charakteristiky transformace průměrných hrubých měsíčních nominálních výdělků na paritní kupní sílu čistých (disponibilních) výdělků a jejich změny mezi roky 2000 a 2006; údaje za národní výdělkové standardy**

ř.	výdělkové charakteristiky	porovnávané státy					
		ČR	SRN	Rakousko	Irsko	Velká Británie	
a	b	c	d	e	f	g	
1	hrubé měsíční nominální výděly						
	v národních měnách ¹						
	2000	13 694	3 110	2 478	1 834	1 967	
2	2006	19 586	3 500	3 001	2 527	2 570	
3	index 2006/2000	1,430	1,256	1,211	1,378	1,306	
	hrubé měsíční nominální výděly						
4	přepočtené na Kč ²	13 694	11 070	88 202	65 289	115 889	
5	2006	19 586	99 204	85 047	71 632	106 852	
6	index 2006/2000	1,430	0,897	0,964	1,087	0,922	
7	relace ČR = 1,0	2000	1,00	8,09	6,44	4,77	8,46
8	2006	1,00	5,06	4,34	3,66	5,46	
	čisté měsíční nominální výděly						
9	v Kč ³	10 599	61 444	60 859	52 035	86 337	
10	2006	15 179	56 844	56 891	61 031	78 216	
11	index 2006/2000	1,432	0,925	0,936	1,173	0,906	
	paritní kupní síla čistých (disponibilních) výdělků						
12	v Kč ⁴	10 599	27 467	28 162	22 011	34 743	
13	2006	15 179	33 476	34 182	29 584	43 094	
14	index 2006/2000	1,432	1,218	1,214	1,344	1,240	
15	relace ČR = 1,0	2000	1,00	2,59	2,65	2,08	3,28
16	2006	1,00	2,20	2,25	1,94	2,83	

Zdroje: OECD: *Taxing Wages 2005/2006, Luxembourg, 2007*;

Poznámky a vysvětlivky: 1) údaje podle OECD; jde o výděly svobodných bezdětných manuálních zaměstnanců v odvětvích průmyslu a komerčních služeb odpovídajících průměrným výdělkům těchto zaměstnanců v národních ekonomikách; 2) přepočet průměrným ročním směnným kurzem (viz tab. č. 1, řádek 1 a 2); 3) snížení hrubých nominálních výdělků o součtovou daňovou kvótu (viz tab. č. 1, řádek 3 a 4); 4) přepočet hodnot z ř. 9 a 10 relativní cenovou hladinou VDKS (viz tab. č. 1, řádek 7 a 8).

Na sblížení výdělkových charakteristik ve sledovaném období působily faktory:

- **rychlejší vnitřní dynamika růstu výdělků v národní měně v ČR** (meziroční vzestup 6,1 %) oproti sledovaným státům, u nichž se průměrný roční růst výdělků pohybuje od 3,2 % (Rakousko) do 4,5 % (Irsko); viz tab. č. 18, řádek 1 až 3,
- **apreciace nominálního směnného kurzu české koruny vůči euru i libře sterlingů**; zpevnění Kč činilo ročně 3,9 % (25,6 % za analyzované období) vůči euru a 5,8 % (resp. 40,5 % vůči libře sterlingů); viz tab. č. 17, řádek 1 a 2,
- **mírné relativní snížení součtové daňové kvóty vůči Rakousku a V. Británii**; nižší úroveň této kvóty existuje (a dále zesilovala) v Irsku, viz tab. č. 17, řádek 3 a 4.

Oproti sblížení kupní síly výdělků vlivem uvedených faktorů působil **pohyb relativní cenové hladiny výdajů domácností**; ta se v mezinárodním porovnání v ČR zvyšovala průměru o 4,1 % ročně (o 27,3 % za sledované období), zatímco v porovnávaných státech se relativní cenová úroveň v různé míře buď snížila (SRN, Rakousko, V. Británie) nebo vzrostla pomaleji než v ČR (Irsko; celkový vzestup o 11,1

%, tj. o 1,8 % ročně). Tím se cenové hladiny mezi státy sblížovaly (viz řádek 7 a 8 tabulky č. 17).

Souhrnně vyústily vlivy faktorů ve sblížení všech výdělkových charakteristik ČR vůči všem porovnávaným státům, a to při všestranné diferenciaci jak podle států, tak podle charakteristik; největší intenzita přiblížení průměrné výdělkové hladině se projevila vůči Velké Británii (cca 14 p.b.), nejmenší vůči Irsku (7 p.b.).

Přesto však odstup úrovně kupní síly průměrných hodnot kupní síly čistých výdělků ČR vůči porovnávaným státům zůstává i v současné době (2006) výrazný; pohybuje se v zásadě v pásmu od dvoj- do trojnásobku, což je dostatečný impulz pro hledání práce v zahraničí.

Dosud tedy existuje značná výdělková motivace pracovní migrace českých občanů do zahraničí. Při obdobném vývoji jako ve sledovaném období předpokládáme, že se bude reprodukovat po poměrně dlouhou dobu. Dlouhodobě se jeví jako výdělkově nejvýhodnější migrace do V. Británie.

6. Shrnutí - závěr

1. Získání relevantních informací o počtech českých občanů v zahraničí je obtížné vzhledem k absenci důvěryhodných statistických zdrojů. V České republice existují poměrně vyčerpávající statistiky o cizincích žijících a pracujících na českém území, ale chybí zde důvěryhodné údaje o Čechích žijících a pracujících v zahraničí; tyto poznatky jsou předmětem národních statistik cílových migračních zemí. V Evropě by měl rozhodující úlohu převzít Evropský statistický úřad EUROSTAT, který kumuluje statistiky jednotlivých členských států. S tím se však pojí několik problémů. Statistiky Eurostatu postrádají aktuálnost, jejich časový skluz je zhruba 2 roky od aktuálního roku, což u jevu tak dynamického, jako je migrace výrazně snižuje vypovídající schopnost. Dalším problémem je, že údaje nejsou zpravidla kompletní, tj. za všech 25, resp. 27 členských států. Důsledkem toho je, že poznatky z Eurostatu týkající se pracovní migrace mají spíše orientační charakter.

2. Přesnější údaje o počtech Čechů v zahraničí se váží k vymezeným cílově migračním teritoriím. V tomto ohledu nabízí relativně podrobné statistiky o počtech a strukturách migrantů z nových členských zemí Velká Británie, neboť příchozí pracovníci podléhají povinné pracovní registraci (Worker Registration Scheme - WRS). Ve vztahu k zjištění počtu a struktur českých migrantů je základním problémem britského registračního systému skutečnost, že migranti z nových členských zemí jsou sledováni jako celek. Indikátor národnosti je evidován pouze u počtu žádostí o pracovní registraci a u pracovního uplatnění migrantů v zemi. Při analýze statistik z povinného britského registru je třeba zohlednit i další slabiny. Za nejvýznamnější považujeme to, že systém sleduje jen příchozí pracovníky, ale neeviduje ty, kteří již ve Velké Británii nežijí a nepracují. Tím nepodchycuje dynamiku migračních pohybů a časovou dimenzi tohoto jevu. Uvážíme-li, že podle výsledků terénních průzkumů se v případě českých migrantů jedná v naprosté většině o migranty dočasné (92 %) s preferencí ročních a dvouletých pobytů, pak validita statistik WRS je rovněž snížena.

3. Podle EUROSTATU žilo v letech 2004 a 2005 v zemích bývalé „patnáctky“ zhruba 36 000 českých občanů. Vzhledem k absenci dat u některých států jsou údaje zřejmě mírně podhodnoceny. Hypoteticky lze předpokládat, že zejména chybějící Irsko (s ohledem na otevřený pracovní trh pro české občany od rozšíření Unie) a Belgie (s ohledem na zastoupení českých občanů v Bruselu), spolu s Itálií a Řeckem se statistiky zvýší odhadem cca o 4 000 až 7 000 osob. Počet českých občanů ve starých členských zemích by se podle tohoto hypotetického odhadu pohyboval mezi 40 000 až 43 000 osob; to představuje 0,43 % až 0,42 % českého obyvatelstva. Tento předpoklad koresponduje se závěry Evropské komise při prvním přehodnocení účinnosti přechodných opatření, kde občané z nových členských zemí tvořili ve většině případů méně než 1 % pracovní síly hostitelského státu.

Podle statistik WRS činil podíl českých migrantů ve Velké Británii necelé tři desetiny procenta z české populace a v průběhu sledovaného období (r. 2004, 2005 2006) vykazuje, na rozdíl od sousedního Polska, klesající tendenci.

4. Nízký migrační potenciál České republiky dokládají i závěry šetření Eurobarometru, které bylo tematicky věnováno vnitřní (tuzemské) i vnější (zahraniční)

mobilitě a migraci. Z hlediska velikosti migračního potenciálu se Česká republika ve srovnání 25 evropských zemí zařadila spolu s Maďarskem, Slovinskem atd. do čtvrté, tj. poslední skupiny. V ČR byla potvrzena i výrazně nízká profesní mobilita (stěhování se za prací v rámci domovského státu i mimo něj); ČR skončila ve srovnání 25 států na 19. místě. V případě České republiky tím byla potvrzena pozitivní korelace mezi vnitřní (vnitrostátní) a vnější (mezinárodní) mobilitou pracovních sil.

5. Struktury reálných migrantů z nových členských zemí ve Velké Británii odpovídají strukturám potenciálních migrantů v terénních šetřeních. V obou případech bylo potvrzeno, že vysoce signifikantním znakem zahraniční pracovní migrace je věk. Lidé do 39 let tvořili 81,6 % z celkového počtu českých potenciálních migrantů a tato věková skupina jednoznačně dominuje (podílem 85,2 %) i mezi reálnými migranty ve Velké Británii.

Dále bylo prokázáno, že domácí obyvatelstvo je citelně starší, přičemž nejvýraznější rozdíly jsou u starších věkových ročníků. Evropská komise v této souvislosti upozorňuje na nový potenciál ekonomicky aktivní pracovní síly, který je, vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji, žádoucí a prospěšný.

Pohlaví není pro zahraniční migraci podstatný indikátor; jak u potenciálních, tak u skutečných migrantů byla evidována jen mírná převaha migrantů - mužů.

Poznatky o vzdělání jsou dostupné pouze z terénních šetření potenciální zahraniční migrace. V této souvislosti platí, že potenciální čeští migranti mají vyšší úroveň dosaženého vzdělání než ostatní (nemigrující) populace.

6. Čeští občané pracují ve Velké Británii nejčastěji v administrativě, obchodu a managementu, což odpovídá rozložení pracovních sil migrantů ze zemí střední a východní Evropy. Specifikou českých migrantů je vyšší podíl pracovníků v oboru pohostinství a stravování (29 % ze zaměstnanosti českých pracovníků oproti 20 % z celkové zaměstnanosti nových členských zemí). Ve srovnání s ostatními pracují Češi ve Velké Británii méně v zemědělství a častěji v zábavném průmyslu.

Při komparaci pracovních aspirací potenciálních migrantů a praktických zkušeností reálných migrantů v cizině byl shledán určitý rozpor. Aspirace potenciálních migrantů ještě žijících v ČR jsou vyšší, než realita pracovního uplatnění v cílové zemi. Pod úroveň své kvalifikace by byla ochotna pracovat pouze třetina potenciálních migrantů, ale zahraniční zkušenosti reálných migrantů ukazují, že 70 % z nich vykonávala v cizině jednoduché, kvalifikačně nenáročné práce.

Tento závěr nelze aplikovat na skupinu vysoce kvalifikovaných, v zahraničí žádaných odborníků. Pouze půl procenta českých lékařů by bylo ochotno přijmout v zahraničí jinou (méně kvalifikovanou) práci a jejich aspirace se v naprosté většině kryjí s realitou, neboť se jedná zpravidla o nabídkovou migraci ze strany zahraničního zaměstnavatele a předem sjednané pracovní místo.

7. Výdělkový profit je významným impulzem migrace za prací do zahraničí. Převládá jako rozhodující faktor pracovního pobytu v cizině u zaměstnanců s nižší odborností a úrovní přípravy; u vysokoškolsky vzdělaných specialistů se s příjmovým motivem prolíná zájem o práci ve vrcholových týmech, poznání nových postupů, technik a technologií apod.

Příjmová motivace k práci v zahraničí je tím intenzivnější, čím větší je rozdíl výdělků mezi mateřským a cílovým státem, tzv. „výdělkový diferencíál“. Pro dočasnou migraci (tj. zpravidla několikaletý pobyt v cizině s návratem domů), která je nejobvyklejší u českých pracovníků, je motivačně rozhodující diferencíál paritní kupní síly čistých (disponibilních) výdělků. V posledních letech (2000-2006) převážily faktory (rychlejší vnitrostátní růst výdělků, určité snížení součtového daňového zatížení, apreciace směnného kurzu české koruny vůči euru a dalším světovým měnám), které vedly ke sblížení disponibilních výdělků mezi ČR a migračně nejvýznamnějšími státy (Velká Británie, Irsko, Německo, Rakousko); přesto však odstup úrovně kupní síly průměrných hodnot kupní síly těchto výdělků ČR vůči porovnávaným státům zůstává i v současné době (2006) výrazný; pohybuje se v zásadě v pásmu od dvoj- do trojnásobku, což je výrazný impulz pro práci v zahraničí.

8. Přes trvající příjmovou výhodnost práce Čechů v evropských ekonomicky vyspělých zemích ukázal vývoj posledních let, že obavy ze sociálního „dumpingu“ levnějších pracovníků z východu, ze zvýšení nezaměstnanosti a poklesu hospodářského růstu se nenaplnily. Současně nebyly potvrzeny prognózy migračního potenciálu většiny západních výzkumníků a výsledky ekonometrických studií. Česká republika se stala zemí s aktivní migrační bilancí, kdy odliv pracovníků ze země je nesrovnatelně nižší než příliv cizinců na český trh práce, kterých každoročně přibývá.

Literatura

Accession Monitoring Report May 2004 - December 2005. [online]. 2006. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6.2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>.

Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6.2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>.

ADAMS, R. H. Jr. „*The Economic and Demographic Determinants of International Migration in Rural Egypt*“, *Journal of Development Studies*, Vol. 30, No. 1, 14 - 167, October 1993

BOERI, T. - BRÜCKER, H. *European Integration Consortium: DIW, CEPR, FIEF, IAS, IGIER, The Impact of Eastern Enlargement on Employment and Labour Markets in the EU Member States*. European Commission, Berlin, Milano, 2000

BOERI, T. - BRÜCKER, H. *Eastern Enlargement and EU-Labour Markets: Perceptions, Challenges and Opportunities*. IZA (Institute for the Study of Labor), Discussion Paper No. 256, Bonn, February 2001

BOERI, T. - BRÜCKER, H. *Migration, Co-ordination Failures and EU Enlargement*. DIW (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung), Discussion Paper, No. 481, Berlin, February 2005

<http://www.diw.de/deutsch/produkte/publikationen/diskussionspapiere/docs/papers/dp481.pdf> (12.12.2005)

DRASLAROVÁ, Z. *Determinanty pracovní migrace z nových členských států EU do původních států EU se zaměřením na migrační toky do Velké Británie*. UK FSV, 2006

Eurobarometr 64.1. on geographical and labour market mobility (2005) in *Mobility in Europe - The way forward*. [online]. 2007. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [cit. 25.10.2007]. Dostupné z: <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/03/en/1/ef0703en.pdf>>

FAINI, R. - VENTURINI, A. *Migration and Growth: The Experience of Southern Europe*. CEPR Discussion Paper, No. 964, London, May 1994
www.cepr.org/pubs/dps/DP964.asp (19.11.2005)

GILPIN, N. - HENTY, M. - LEMOS, S. - PORTES, J. - BULLEN, CH. *The impact of free movement of workers from central and eastern Europe on the UK labour market*. Department for Work and Pensions, Working Paper No. 29, Corporate Document Services, Leeds, 2006

<http://www.dwp.gov.uk/asd/asd5/wp29.pdf> (15.7.2007)

HILLE, H. - STRAUBHAAR, T. *The Impact of EU-Enlargement on Migration Movements and Economic Integration: Results of Recent Studies*, in: OECD (ed.), *Migration Policies and EU-Enlargement*, 79 - 100, Paris, 2001

HORVÁTH, R. *Meziregionální migrace obyvatelstva v České republice: Role likviditních omezení*. Česká národní banka a Institut ekonomických studií FSV UK, Praha, 2006

Labour migration in Europe, GWG, 2006.

LUNDBORG, P. *An Interpretation of the Effects of Age on Migration: Nordic Migrants' Choice of Settlement in Sweden*. *Southern Economic Journal*, 58, 392-405, October, 1991

PISSARIDES, CH. A. - McMASTER, I. *Regional Migration, Wages, and Unemployment: Empirical Evidence and Implications for Policy*. *Oxford Economic Papers*, Vol. 42, No. 812 - 831, Oxford, October 1990

PORTES, J. - FRENCH, S. *The impact of free movement of workers from central and eastern Europe on the UK labour market: early evidence*. Department for Work and Pensions, Working Paper No. 18, Corporate Document Services, Leeds, 2005
<http://www.dwp.gov.uk/asd/asd5/WP18.pdf> (7.3.2006)

SHIELDS, M. P. - SHIELDS, G. M. *A Theoretical and Empirical Analysis of Family Migration and Household Production: U.S. 1980-1985*. *Southern Economic Journal*, Vol. 59, 768 - 782, April 1993

STARK, O. *The Migration of Labour*. Basil Blackwell, Cambridge, 1991

STARK, O. - TAYLOR, J. E. *Migration Incentives, Migration Types: The Role of Relative Deprivation*. *The Economic Journal*, Vol. 101, No. 408, 1163 - 1178, September 1991

UJHÁZY. *Souvislosti sblížení ekonomické a příjmové (mzdové) úrovně ČR, Německa, Rakouska, V. Británie, Irsko a migrace odborníků za prací do zahraničí*. Praha, 2005, Vavrečková a kol.: *Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil*. Praha, 2006

BAŠTÝŘ, I. a kol. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci*. Praha: VÚPSV, 2000

FRANC, A. *Hlavní tendence ve vývoji pracovních migrací v České republice*. WP č. 22/2006

HORÁKOVÁ, M. - VAVREČKOVÁ, J. *Sociální důsledky migračních procesů v počátečním období členství ČR v EU*, kap. 3 publikace *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*, Baštýř, I., a kol., Brno, 2005

MUSIL, J. *Analýza struktury pracovních migrantů z nových členských zemí ve Velké Británii*, podkladová studie pro VÚPSV, 2006

MUSIL, J. *Migrace Čechů do Velké Británie po 1. květnu 2004*, diplomová práce FF UK, Praha, 2007

OECD: *Taxing Wages 2005/2006*. Luxembourg, 2007

Report on the Functioning of the Transitional Arrangements set out in the 2003 Accession Treaty (period 1 May 2004 - 30 April 2006); Zpráva Evropské komise V. Špidly, Brusel, 2006

VAVREČKOVÁ, J. a kol. *Migrační potenciál příhraničí České republiky s Německem*. Praha: VÚPSV, 2002

VAVREČKOVÁ, J., a kol. *Migrace odborníků do zahraničí* (shrnující poznatky 1. etapy řešení projektu „Riziko možného odlivu českých odborníků do zahraničí“). Praha: VÚPSV, 2005

VAVREČKOVÁ, J., a kol. *Monitoring zahraniční pracovní migrace a jejích podmiňujících faktorů se zaměřením na česko-německé a česko-rakouské příhraničí*. Praha: VÚPSV, 2004

VAVREČKOVÁ, J. - JANATA, Z. *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU*. Praha: VÚPSV, 2005

VAVREČKOVÁ, J. *Migrační potenciál českého obyvatelstva v procesu evropské integrace*. Praha: VÚPSV, 2003

VAVREČKOVÁ, J. a kol. *Riziko odlivu lékařů a odborníků IT/ICT z České republiky do zahraničí*. Praha: VÚPSV, 2007

Zdroje dat:

Accession Monitoring Report May 2004 - December 2005. [online]. 2006. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6.2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>

Accession Monitoring Report May 2004 - March 2007. [online]. 2007. Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister. [cit. 25.6.2007]. Dostupné z: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/accession_monitoring_report>

Eurobarometr 64.1. on geographical and labour market mobility (2005) in Mobility in Europe - The way forward. [online].2007. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [cit. 25.10.2007]. Dostupné z: <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/03/en/1/ef0703en.pdf>>

Eurostat, www.ec.europa.eu/erostat, Population - International migration flows - Immigration, [cit. 25.9.2007]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/popula/migr/migr_flow/migr_immi&language=en&product=EU_MASTER_population&root=EU_MASTER_population&scrollto=228>

Databáze Eurostatu (česká verze), <http://dw.czso.cz/ode/tab/dbc10512.htm>, 12.9.2007, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_s... 29.6.2007

Příloha č. 1

A. Studie odhadující potenciál zemí střední a východní Evropy pomocí ekonometrických modelů

studie	země původu	hostitelská země	roční migrace ¹⁷	celková migrace do příslušného roku či migrační potenciál ¹⁸
Franzmeyer, Brücker (1997)	Polsko, ČR, Slovensko, Maďarsko, Slovensko	EU-15	340 000 - 680 000	
Franzmeyer, Brücker (1997)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15	590 000 - 1 180 000	
Fertig (2000)	10 zemí střední a východní Evropy	Německo	35 000 až 70 000	
Fertig, Schmidt (2000)	Polsko, ČR, Estonsko, Maďarsko	Německo		celkový počet za 20 let: 300 000 - 1 200 000
Orlowski (2000)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15		potenciál: 1 800 000 - 3 500 000
Boeri, Brücker (2001) (osoby)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15	335 000 (s poklesem na 100 000 do roku 2030)	3 700 000 do roku 2020
Boeri, Brücker (2001) (pracující)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15	117 000	1 300 000 do roku 2030
European Commission - Economic and Finance Affairs DG (2001)	EU-8	EU-15	180 000	900 000 v roce 2008
Hille, Straubhaar (2001)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15	270 000 - 790 000	4 000 000 či 4 % populace zemí střední a východní Evropy během 15 let
Alvarez-Plata et al. (2003)	10 zemí střední a východní Evropy	EU-15	367 000	pokles na 0 do roku 2030
Boeri, Brücker (2005) ¹⁹	EU-8 ²⁰	EU-15		potenciál do roku 2030: 2 988 936

¹⁷ Studie odhadují roční migrační potenciál po zavedení volného pohybu pracovníků.

¹⁸ Studie odhadují celkový migrační potenciál po zavedení volného pohybu pracovníků.

¹⁹ Boeri, Brücker (2005) předpokládá, že v roce 2004 nebudou aplikována žádná přechodná období.

²⁰ EU-8 = Polsko, ČR, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko.

B. Studie odhadující potenciál zemí střední a východní Evropy na základě minulých zkušeností

- jižní rozšíření EU

studie	země původu	hostitelská země	roční migrace	počet migrantů
Layard et al. ²¹ (1992)	10 zemí střední a východní Evropy ²²	EU-15	130 000	potenciál: 3 000 000
Bauer, Zimmermann (1999)	Polsko, ČR, Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko	EU-15	200 000	celkový počet za 15 let: 2 - 3 000 000
Bruder (2003)	ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko	původní státy EU	134 - 210 000	1 415 000 - 1 807 000 během 15 let

- sjednocení Německa

studie	země původu	hostitelská země	roční migrace	počet migrantů
Sinn et al. (2001) ²³	Polsko, ČR, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko	Německo	250-270 000 s poklesem na 60 - 150 000 do roku 2020	migrační potenciál: 4 - 5 % populace zemí původu (zhruba 4 - 5 milionů)

C. Studie odhadující potenciál zemí střední a východní Evropy pomocí průzkumů

studie	země původu	hostitelská země	počet migrantů
IOM (1999)	Polsko, ČR, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko	EU-15	potenciál: 1 110 000
Krieger (2003)	10 nových členských zemí EU	EU-15	2-4 % populace zemí střední a východní Evropy (2-4 miliony)

Většina studií předpokládala, že nebudou nastolena žádná přechodná období či v případě, že budou existovat, je všechny členské státy odstraní ve stejný časový okamžik.

²¹ Layard ale odhady migračního potenciálu značně zjednodušil. V 50. a 60. letech migrovalo zhruba 3 % obyvatel EU do bohatších severovýchodních a západních evropských zemí, na němž založil i svůj předběžný odhad migračního potenciálu zemí střední a východní Evropy po zrušení přechodných období (3 miliony činní zhruba 3 % obyvatel zemí střední a východní Evropy).

²² 10 zemí střední a východní Evropy = 8 nových členských států (bez Malty a Kypru) plus Rumunsko a Bulharsko.

²³ Sinn při svých odhadech vychází ze skutečnosti, že v Německu žije zhruba 4 % tureckého obyvatelstva, což pokládá za spodní hranici migrace z nově přistupujících států.

Příloha č. 2

Počet obyvatel v produktivním věku v zemích EU podle národnosti (2005; převzato ze zprávy Evropské komise - Brusel únor 2006)

země určení	národnost			
	státní příslušník	EU-15	EU-10	třetí země
Belgie	91,3	5,8	0,2	2,8
Dánsko	96,4	1,1	:	2,4
Německo	89,5	2,8	0,7	7,0
Řecko	94,0	0,3	0,4	5,3
Španělsko	90,5	1,2	0,2	8,1
Francie	94,4	1,9	0,1	3,6
Irsko	92,3	3,0	2,0	2,8
Lucembursko	57,9	37,6	0,3	4,2
Nizozemsko	95,7	1,4	0,1	2,8
Rakousko	89,2	1,9	1,4	7,5
Portugalsko	97,0	0,4	:	2,6
Finsko	98,3	0,4	0,3	1,0
Švédsko	94,8	2,3	0,2	2,7
Spojené království	93,8	1,7	0,4	4,1
EU-15	92,4	2,1	0,4	5,1
EU-10	98,4	0,2	0,2	1,2
EU-25	93,7	1,7	0,3	4,3

Zdroj: Eurostat, LFS, 2005, Q1, Irsko 2005 Q2.

Poznámky: symbol „:“ znamená, že údaje nejsou spolehlivé kvůli malé velikosti vzorku. Itálie je vynechána, protože nerozděluje své údaje podle národnosti. Souhrny u zemí EU-15 a EU-25 jsou bez Itálie. Souhrn u zemí EU-10 nezahrnuje Polsko.

Příloha č. 3

Počet českých občanů (krajanů) trvale žijících v zahraničí

Uvedená statistika se týká pouze osob českého původu trvale nebo dlouhodobě žijících v zahraničí a obsahuje údaje poskytnuté našimi zastupitelskými úřady v průběhu podzimu a zimy 2003/2004. Češi trvale nebo dlouhodobě žijící v zahraničí nemají povinnost evidovat se u místně příslušného zastupitelského úřadu ČR v zahraničí, proto v řadě teritorií, kde není prováděno sčítání lidu, jsou k dispozici pouze přibližné odhady. Počty jsou uváděny bez zřetele na občanství (české, cizí). Převážná většina osob má občanství země, která je přijala. Počet českých občanů v zahraničí je pouze odhadován cca na 200 tisíc osob - držitelů českého pasu.

A) Počet žijících občanů české národnosti (krajanů) ve státech EU-15 (abecední pořadí)

stát	počet	poznámky
Belgie	cca 4 000	odhad
Dánsko	cca 1 600	odhad
Finsko	cca 170	odhad
Francie	cca 7 000 - 10 000	odhad
Irsko	cca 100	odhad + cca 2 000 legál. pracovníků
Itálie	cca 4 000	odhad
Lucembursko	-	pozn. chybí údaje
Německo	50 000 odhad	odhad
Nizozemsko	cca 3 000	odhad
Portugalsko	cca 200	odhad
Rakousko	17 742	sčítání lidu 2001
Řecko	cca 2 000	odhad
Španělsko	cca 200	odhad
Švédsko	cca 5 000 - 7 000	odhad
Velká Británie	cca 5 000 - 6 000	odhad + cca 5 000 au-pair a 3 000 studentů
celkem	cca 100 012 - 123 012	

Zdroj: údaje MZV

B) Počet žijících občanů české národnosti (krajanů) v nových členských státech EU (abecední pořadí)

stát	počet	poznámky
Estonsko	0	
Kypr	cca 400	odhad; ve spolku je 250 členů
Litva	2	
Lotyšsko	cca 60	odhad
Maďarsko	cca 500	odhad
Malta	cca 90	odhad (údaj Českého rozhlasu)
Polsko	cca 3 000	odhad
Slovensko	46 801	sčítání lidu 2001
Slovinsko	273	sčítání lidu 2002
celkem	cca 51 126	

Zdroj: údaje MZV

C) Počet žijících občanů české národnosti (krajanů) ve vybraných zámořských státech (pořadí podle počtu krajanů - do 500 osob)

stát	počet	poznámky
USA	cca 1 299 000	sčítání lidu 1991 ²⁴
Kanada	cca 31 000	odhad + sčítání lidu 1996 ²⁵
Argentina	cca 30 000	odhad
Austrálie	17 126	sčítání lidu 2001
Brazílie	cca 3 000	odhad
Chile	cca 1 000	odhad
Nový Zéland	969	sčítání lidu 2001
Venezuela	cca 500	odhad
celkem	cca 1 382 595	

Zdroj: údaje MZV

D) Ostatní vybrané státy s větším počtem občanů české národnosti (krajanů) (pořadí podle počtu krajanů)

stát	počet	poznámky
Chorvatsko	cca 17 000	odhad
Švýcarsko	cca 12 - 15 000	odhad ²⁶
Ukrajina	cca 11 000	odhad
Rumunsko	3 938	sčítání lidu 2002
Ruská federace	cca 3 000	sčítání lidu 2002
Izrael	cca 3 000	odhad
Srbsko a Černá Hora	cca 2 500	odhad
Bosna a Hercegovina	cca 1 600	odhad
JAR	cca 1 200	odhad
Norsko	cca 800	odhad
Bulharsko	cca 500	odhad + sčítání lidu 2001 ²⁷
Moldavsko	cca 500	odhad
celkem	cca 57 038 - 72 038	

Zdroj: údaje MZV

²⁴ Oficiální sčítání lidu v USA z roku 1991 (zohledňující existenci společného Československa) zahrnovalo tři kategorie: osoby českého původu (1 299 000 - viz tabulka), osoby československého původu bez bližšího rozlišení (300 000) a osoby slovenského původu (1 800 000). Řada amerických občanů českého původu již česky nemluví (2.-3. a další generace vystěhovalců z počátku 20. století aj.).

²⁵ Při posledním sčítání lidu v Kanadě v r. 1996 uvedlo češtinu jako svůj mateřský jazyk 24 975 osob (z toho v městských aglomeracích v Torontu 6 595, ve Vancouveru 4 120, v Montréalu 1 575, v Calgary 1 425 a v Ottawě 1 060 osob. Počítáno podle správních provincií nejvíce Čechů žije v Ontáriu - 11 980 a Britské Kolumbii 5 960, třetí v pořadí je Alberta s 3 135 česky mluvícími krajanů). Skutečný počet česky hovořících osob je ve skutečnosti vyšší, dle odhadu velvyslanectví v Ottawě a krajaňských spolků se jedná cca o 31 000 česky hovořících osob. K českému nebo československému původu dohromady (nerozlišeno) se v Kanadě hlásí cca 70 000 osob (stupeň znalosti češtiny neuveden).

²⁶ Podle odhadu zastupitelského úřadu ČR v Bernu žije ve Švýcarsku cca 12 - 15 000 českých krajanů. Počet osob s českým občanstvím, kteří jsou registrováni oficiálními švýcarskými místy, činil v dubnu 2003 celkem 3 676 osob. Počet nositelů českého pasu ve Švýcarsku tedy průběžně stoupá. Dle oficiálních švýcarských údajů jich bylo v roce 2001 celkem 2 174, v roce 1998 celkem 2 980 a v roce 2001 3 638 osob.

²⁷ Sčítání lidu proběhlo v r. 2001 a bulharský statistický úřad evidoval zvlášť nositele občanství ČR (274 osoby) a zvlášť občany české národnosti bez upřesnění druhu občanství (316). Nelze vyloučit, že některé osoby byly zastoupeny v obou kategoriích, proto je celkový odhadovaný počet (500) pouze přibližný.

Příloha č. 4

Postupné uvolňování trhu práce pro české občany v zemích EU-27, stav k 1.11.2007

stát EU	přechodná opatření*	poznámky
Belgie	ANO	částečné uvolnění trhu práce pro nedostatkové profese od 30.4.2006, od listopadu 2006 další uvolnění
Bulharsko	NE	
Dánsko	ANO	zjednodušení administrat. procedur od července 2006
Estonsko	NE	
Finsko	NE	volný přístup od 30.4.2006
Francie	ANO	od 1.5.2006 uvolnění pro určité nedostatkové profese (především ve stavebnictví, cest. ruchu, výrobě a zemědělství)
Irsko	NE	volný přístup - od počátku neuplatňuje přechodná opatření (pro EU-8 - systém povinné registrace)
Island	NE	volný přístup od 30.4.2006
Itálie	NE	volný přístup od 1.5.2006
Kypr	NE	od počátku neuplatňuje přechodná opatření
Lichtenštejnsko	ANO	Licht. uplatňuje vůči českým občanům přechodné opatření přístupu na trh práce. Na občany ČR se vztahuje nařízení 1408/71 a 574/72
Lucembursko	NE	volný přístup s účinností od 1.11.2007
Litva	NE	
Lotyšsko	NE	od počátku neuplatňuje přechodná opatření
Maďarsko	NE	
Malta	ANO	uplatňuje systém automaticky vydávaných pracovních povolení
Německo	ANO	od 1.11.2007 uvolněn pracovní trh pro určené profese a absolventy německých VŠ
Nizozemsko	NE	od 1.5.2007 volný přístup
Polsko	NE	
Portugalsko	NE	volný přístup od 30.4.2005
Rakousko	ANO	avizuje do roku 2011
Rumunsko	NE	
Řecko	NE	volný přístup od 1.5.2006
Slovensko	NE	
Slovinsko	NE	
Španělsko	NE	volný přístup od 30.4.2005
Švédsko	NE	od počátku neuplatňuje přechodná opatření
Velká Británie	NE	od počátku neuplatňuje přechodná opatření (pro EU-8 - systém povinné registrace)

* přechodná opatření k omezení přístupu na trh práce

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí; <http://www.mpsv.cz/cs/1282>